

Pojęcie, rodzaje i funkcje odpowiedzialności prawnej

Odpowiedzialność prawna (wg W. Langa) – zasada ponoszenia przez podmiot przewidzianych prawem ujemnych konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej i przypisywane prawnie określonemu podmiotowi w danym porządku prawnym.

Odnosząc to do środowiska można wyróżnić następujące elementy odpowiedzialności:

- 1) **podmiot ponoszący odpowiedzialność** – osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej,
- 2) **zdarzenie lub stan rzeczy** (najczęściej wywołany działaniem lub zaniechaniem podmiotu ponoszącego odpowiedzialność) **podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej** np.: szkoda w środowisku lub samo zagrożenie jej powstania, albo tylko naruszenie wymagań ochrony środowiska,
- 3) **zasada, na podstawie której przypisuje się to zdarzenie lub stan rzeczy podmiotowi ponoszącemu odpowiedzialność**, np. zasada winy (wykroczenia, przestępstwa, art. 415 k.c.), zasada ryzyka (art. 435 k.c.), zasada bezprawności itd.,
- 4) **ujemne konsekwencje dotyczące podmiot ponoszący odpowiedzialność:**
  - a) o charakterze osobistym (np. kara ograniczenia lub pozbawienia wolności orzeczona za przestępstwo przeciw środowisku),
  - b) o charakterze majątkowym (np. przywrócenie stanu poprzedniego, zapłacenie kary pieniężnej, odszkodowania, zadośćuczynienia itd.).

Rodzaje odpowiedzialności prawnej w ochronie środowiska można wyróżnić ze względu na różne kryteria. Najpowszechniejszy (zastosowany także w Prawie ochrony środowiska) jest podział według kryterium gałęzi prawa na odpowiedzialność:

- a) karną,
- b) cywilną,
- c) administracyjną.

Odpowiedzialność karna (także karnoadministracyjna) określa zasady odpowiedzialności z tytułu przestępstw oraz wykroczeń przeciwko środowisku. Jej celem jest ukaranie sprawcy, co czyni zadość postulatowi sprawiedliwości i jest wyrazem uznania czynu za społecznie szkodliwy, bezprawny i niebezpieczny. Podstawową funkcją tej odpowiedzialności jest represja, ale także prewencja ogólna i szczególna, czasem kompensacja.

Odpowiedzialność cywilna – służąca głównie ochronie interesów jednostki, a nie interesu publicznego (choć zdarzają się wyjątki – art. 323 ust. 2 POŚ):

Art. 323. 1. Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za to zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on żądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie.

*2. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy **środowiska jako dobra wspólnego**, z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1, może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna)*

U podstaw tej odpowiedzialności leży stosunek cywilnoprawny. To jednostka w ramach swojej indywidualnej decyzji decyduje się na dochodzenie roszczeń od podmiotu wyrządzającego szkodę, albo rezygnuje z takich działań. Odpowiedzialność ta ma zazwyczaj charakter odszkodowawczy – jest związana z pojęciem uszczerbku majątkowego i ma na celu przede wszystkim kompensację szkody, rzadziej prewencję (funkcja represyjna jest drugoplanowa). Tutaj nie zawsze wymagana jest wina, czy nawet bezprawność.

Odpowiedzialność administracyjna wg J. Bocia to regulowana prawem możliwość uruchomienia wobec określonego podmiotu z powodu jego działalności naruszającej stan środowiska środków prawnych realizowanych w swoistych dla administracji formach i procedurze. U podstaw tej odpowiedzialności leżą następujące założenia:

- 1) odpowiedzialność administracyjnoprawna obejmuje tylko te konsekwencje działalności naruszającej stan środowiska, które są sformułowane normatywnie,

- 2) odpowiedzialności podlega zawsze określony konkretnie podmiot,
- 3) odpowiedzialność można wiązać i uruchamiać tylko z powodu naruszającej stan środowiska działalności określonego podmiotu,
- 4) przez działalność naruszającą stan środowiska należy rozumieć każdą działalność szkodzącą, choćby była ona dopuszczalna prawnie przez normy dopuszczalnych zanieczyszczeń, czy decyzję administracyjną,
- 5) wyróżnienie odpowiedzialności administracyjnej następuje wedle sposobu jej dochodzenia (w procedurze administracyjnej - wykorzystanie kompetencji przyznanych organowi administracji publicznej w akcie rangi ustawowej do ingerencji w sferę postępowania podmiotu prawa, władcze działania i nadrzędność organu administracji publicznej nad stroną postępowania administracyjnoprawnego)

Funkcje odpowiedzialności prawnej w ochronie środowiska

Podstawowy podział funkcji odpowiedzialności prawnej wyróżnia:

- a) prewencyjną (wychowawczą) - mającą na celu zapobiec powstaniu szkody w środowisku np. przez nakazanie podjęcia działań zapobiegawczych w formie decyzji administracyjnej,
- b) kompensacyjną - mającą na celu wyrównanie skutków szkody w środowisku, która powstała przez likwidację skutków np. przywrócenie stanu poprzedniego,
- c) represyjną – mającą na celu ukaranie podmiotu wyrządzającego szkodę w środowisku np. przez wymierzenie kary pozbawienia wolności przewidzianej w konkretnym przepisie karnym.

Wszystkie te funkcje przewijają się w ramach każdego z rodzajów odpowiedzialności prawnej. I tak w odpowiedzialności cywilnej na pierwszy plan wysuwa się funkcja kompensacyjna (szczególnie widoczna w ramach odpowiedzialności cywilnej na zasadzie ryzyka), pewne znaczenie ma także funkcja prewencyjna, natomiast bardzo małą rolę odgrywa funkcja represyjna. W odpowiedzialności karnej szczególnie wyraźna jest funkcja represyjna – kara ma być dolegliwością, sankcją za społecznie szkodliwe postępowanie, ale także ma wychowywać i pełnić funkcję prewencyjną ogólną (powstrzymanie innych przed naruszeniem prawa) i szczególną (powstrzymanie sprawcy przed kolejnym naruszeniem prawa). Obecnie prawu karnemu nie jest także obca funkcja kompensacyjna – nawiązka,

obowiązek naprawienia szkody itd. W odpowiedzialności administracyjnej na pierwszy plan wysuwa się funkcja prewencyjna (np.: decyzja wstrzymująca działalność naruszającą wymagania środowiska czy dla niego uciążliwą), istotne znaczenie ma też funkcja kompensacyjna (kary pieniężne wpływające na fundusz ochronny, z niego zaś finansuje się odpowiednie przedsięwzięcia o charakterze ochronnym).

Z tego wynika więc, że odpowiedzialność prawna w ochronie środowiska nie ma charakteru jednolitego – to „mieszanka” regulacji odpowiedzialności administracyjnej, karnej, cywilnej. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie przewiduje odpowiedzialność administracyjną, o czym decyduje przede wszystkim tryb jej egzekwowania (przez organ administracji publicznej wyposażony w odpowiednie kompetencje, ale także obciążony konkretnymi obowiązkami), choć pojawiają się także pewne elementy odpowiedzialności cywilnej.

Podstawowe źródła odpowiedzialności prawnej w środowisku

Pierwsze regulacje dotyczące ochrony prawnej pojawiły się w Polsce już w latach 80 – ustawa z 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (dział IV „Odpowiedzialność za skutki naruszenia środowiska” i dział VII „Przepisy karne”).

Obecnie źródła podstawowych regulacji w ochronie środowiska należy szukać **Konstytucji RP** z dnia 2 kwietnia 1997 roku. Chodzi przede wszystkim o **zasadę zrównoważonego rozwoju**:

Art. 5.

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

To co prawda klauzula generalna (norma ogólna - świadomie niedoprecyzowana, która ocenę konkretnego stanu faktycznego powierza podmiotowi przestrzegającemu prawo lub organowi stosującemu prawo, służy uelastycznieniu prawa), ale ustawodawca spróbował ją zdefiniować w art. 3 pkt 50 POŚ „**zrównoważony rozwój** - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych

procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”. Trzeba znaleźć kompromisowe rozwiązanie między konkurencyjnymi wartościami – ochroną środowiska, z drugiej rozwój techniczny, gospodarczy i konieczność ingerencji w środowisko, jego przetwarzania.

Kolejny istotny artykuł Konstytucji:

Art. 86.

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

Odesłanie do ustaw konkretyzujących ten obowiązek m.in. POŚ i ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

Art. 74.

1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.

3. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.

4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Ten obowiązek realizowany jest na 3 płaszczyznach – legislacyjnej, organizatorskiej i finansowej.

Kolejnym źródłem prawa dla odpowiedzialności prawnej w ochronie środowiska jest **Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską** – przepisy tytułu XIX „Środowisko naturalne”

Artykuł 174

1. Polityka Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego przyczynia się do osiągnięcia następujących celów:

- *zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego;*
- *ochrony zdrowia ludzkiego;*
- *ostrożnego i racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych;*

- *promowania na płaszczyźnie międzynarodowej środków, zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego.*

2. *Polityka Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego stawia sobie za cel **wysoki poziom ochrony**, z uwzględnieniem różnorodności sytuacji w różnych regionach Wspólnoty. Opiera się na **zasadzie ostrożności** oraz **na zasadach działania zapobiegawczego, naprawiania szkody** w pierwszym rzędzie u źródła i na zasadzie „zanieczyszczający płaci”.*

W tym kontekście środki harmonizujące odpowiadające wymogom w dziedzinie ochrony środowiska obejmują, w odpowiednich przypadkach, klauzulę zabezpieczającą, która pozwala Państwom Członkowskim na podejmowanie, z pozagospodarczych względów związanych ze środowiskiem naturalnym, środków tymczasowych, podlegających wspólnotowej procedurze kontrolnej.

3. *Przy opracowywaniu polityki w dziedzinie środowiska naturalnego Wspólnota **uwzględnia:***

- *dostępne dane naukowo-techniczne;*
- *warunki środowiska naturalnego w różnych regionach Wspólnoty;*
- *potencjalne korzyści i koszty, które mogą wynikać z działania lub zaniechania działania;*
- *gospodarczy i społeczny rozwój Wspólnoty jako całości i zrównoważony rozwój jej regionów.*

4. *W zakresie swoich odpowiednich kompetencji Wspólnota i Państwa Członkowskie **współpracują** z państwami trzecimi i kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi. Warunki współpracy Wspólnoty mogą stanowić przedmiot umów między Wspólnotą i zainteresowanymi stronami trzecimi, negocjowanych i zawieranych zgodnie z artykułem 300.*

Poprzedni akapit nie narusza kompetencji Państw Członkowskich do negocjowania w organach międzynarodowych i zawierania umów międzynarodowych.

Artykuł 175

1. *Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w artykule 251 i po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym oraz Komitetem Regionów, **decyduje o działaniu służącym osiągnięciu celów** określonych w artykule 174, które ma być podjęte przez Wspólnotę.*

2. *Na zasadzie **odstępstwa** od procedury decyzyjnej przewidzianej w ustępie 1 i bez uszczerbku dla artykułu 95 Rada, stanowiąc jednomyślnie na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim, Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Komitetem Regionów, uchwala:*

- przepisy przede wszystkim o charakterze fiskalnym;*
- środki wpływające na:*

- zagospodarowanie przestrzenne;
  - zarządzanie ilościowe zasobami wodnymi, w sposób pośredni lub bezpośredni wpływające na dostępność tych zasobów;
  - przeznaczenie gruntów, z wyjątkiem kwestii zarządzania odpadami;
- c) środki wpływające znacząco na wybór Państwa Członkowskiego między różnymi źródłami energii i ogólną strukturę jego zaopatrzenia w energię.

Rada, stanowiąc na warunkach przewidzianych w pierwszym akapicie, może określić te kwestie, o których mowa w niniejszym ustępie, co do których decyzje powinny być podejmowane **większością kwalifikowaną**.

3. W innych dziedzinach ogólne programy działania określające cele priorytetowe, które mają być osiągnięte, uchwalane są przez Radę, stanowiącą zgodnie z procedurą określoną w artykule 251 i po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym oraz Komitetem Regionów.

Rada, stanowiąc na warunkach przewidzianych w ustępie 1 lub ustępie 2, zależnie od przypadku, przyjmuje środki niezbędne do urzeczywistnienia tych programów.

4. Bez uszczerbku dla niektórych środków mających charakter wspólnotowy, **Państwa Członkowskie finansują i wykonują politykę w zakresie środowiska naturalnego.**

5. Bez uszczerbku dla zasady, iż zanieczyszczający płaci, gdy środek oparty na ustępie 1 niesie ze sobą koszty uznane za nieproporcjonalne dla władz publicznych Państwa Członkowskiego, Rada ustanawia, w akcie dotyczącym przyjęcia takiego środka, właściwe przepisy w formie:

- tymczasowych derogacji i/lub
- wsparcia finansowego z Funduszu Spójności utworzonego zgodnie z artykułem 161.

Artykuł 176

Środki ochronne przyjęte na podstawie artykułu 175 nie stanowią przeszkody dla Państwa Członkowskiego w utrzymaniu lub ustanawianiu bardziej rygorystycznych środków ochronnych. Środki te muszą być zgodne z niniejszym Traktatem. Są one notyfikowane Komisji.

Do tych postanowień nawiązuje i w pewien sposób je wykonuje **Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu** (Dz. Urz. L 143 z 30.04.2004).

Dyrektywy adresowane są do Państw Członkowskich, na które nałożony jest obowiązek terminowego implementowania jej treści do krajowych porządków prawnych. Wiązą w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, a organy krajowe mają prawo do wyboru odpowiedniej formy i środków realizacji. To instrument harmonizacji prawa państw członkowskich, nie ujednoczenia. Sądy Państw Członkowskich mają obowiązek interpretowania prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym. Przy dyrektywach pojawia się kwestia bezpośredniego ich skutku (zasada nadrzędności i bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego) w związku z orzeczeniem z 1962 r. (Nr 26/1962 Van Gend en Loos). Oznacza to, że można się powoływać na przepisy dyrektywy bezpośrednio przed organami krajowymi. Skutek bezpośredni może mieć charakter wertykalny (pionowy) - między państwem a podmiotem prywatnym lub skutek horyzontalny (poziomy)- między podmiotami prywatnymi. W przypadku dyrektyw mamy tylko skutek wertykalny, bo dyrektywa jest adresowana do państwa. Rozporządzenie może mieć oba skutki.

Podstawową regulację odpowiedzialności prawnej w ochronie środowiska stanowią jednak przede wszystkim przepisy ustawowe oraz wykonujące je rozporządzenia m.in.:

- ustawa – Prawo ochrony środowiska z 2001 r. w szczególności tytuł VI „Odpowiedzialność w ochronie środowiska” („subsidiarnie”: ustawa – Kodeks cywilny z 1964 r.),
- ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493), transponująca wskazaną powyżej dyrektywę,
- ustawa - Kodeks karny z 1997 r.,
- ustawa – Kodeks wykroczeń z 1971 r.,
- ustawa o ochronie przyrody z 2004 r.,
- ustawa – Prawo atomowe z 2000 r.,
- ustawa – Prawo wodne z 2001 r.,
- ustawa o ochronie zwierząt z 1997 r.,

Itd.

Rozporządzenia – przykładowo do ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2008 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz. U. z dnia 14 maja 2008 r.),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów działań naprawczych oraz warunków i sposobu ich prowadzenia (Dz. U. z dnia 16 czerwca 2008 r.).

Żeby uporządkować warto wskazać hierarchię źródeł prawa powszechnie obowiązującego, opartą w szczególności o art. 87 Konstytucji RP. Obecny system hierarchii źródeł prawa przedstawia się następująco:

1. Konstytucja RP,

2. Umowy międzynarodowe ratyfikowane za zgodą ustawową i prawo Wspólnoty Europejskiej,

3. Ustawy (Rozporządzenia z mocą ustawy),

4. Ratyfikowane umowy międzynarodowe,

5. Rozporządzenia,

6. Akty prawa miejscowego.

Definicja „środowiska” – (art. 3 pkt 39 POŚ) 39) - ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami.

Podstawowe zasady Prawa ochrony środowiska w kontekście odpowiedzialności prawnej:

1) zasada prewencji i zasada przezorności:

Art. 6. 1. Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu.

2. Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze.

2) zasada zanieczyszczający płaci:

Art. 7. 1. Kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia.

2. Kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu.

Powiązanie z tą zasadą odpowiedzialności na zasadach ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich ochronie, przez wprowadzenie art. 7a (to wynika z wykładni systemowej).

Art. 7a. ⁽⁸⁾ Do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493) stosuje się przepisy tej ustawy.

Pojęcie szkody w środowisku

- w oparciu o artykuł Bartosz Draniewicza „Odpowiedzialność za szkodę w środowisku w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie – wybrane zagadnienia” (Monitor Prawniczy 5/2008):

- pojęcia szkody środowiskowej, szkody ekologicznej i szkody w środowisku można stosować zamiennie,

- **cywilistyczna koncepcja szkody:**

zgodnie z art. 361 § 1 KC, naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono Szkada obejmuje więc:

- stratę, którą poniósł poszkodowany (**damnum emergens**),
- albo pozbawienie go korzyści, które mógłby uzyskać, gdyby mu szkody nie wyrządzono (**lucrum cessans**).

To **szkoda majątkowa**, której **nie** można utożsamiać ze **szkodą na mieniu** (art. 44 KC). Postacią bowiem szkody majątkowej jest także tzw. **szkoda na osobie**. Ta pierwsza polega na bezpośrednim uszczerbku składnika majątkowego poszkodowanego, podczas gdy druga polega na takim naruszeniu dóbr osobistych określonej osoby, w następstwie którego dochodzi – obok albo wespół z wyrządzeniem krzywdy – w sposób pośredni do negatywnych następstw w majątku tej osoby

Biorąc pod uwagę tę koncepcję powstają trudności w zakwalifikowaniu negatywnego oddziaływania na te elementy środowiska, **które rzeczami nie są, bądź też są rzeczami niczymi (albo w pewnym sensie wspólnymi) – jak ustalić poszkodowanego?**

- dodatkowo przepisy pozakodeksowe pozwalają w pewnych sytuacjach na rekompensowanie takich uszczerbków, które wykraczają poza kodeksowe pojmowanie szkody.

- zgodnie z art. 323 ust. 2 PrOchrŚrod, jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1, może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna,

- ustawodawca wyróżnia klasyczną szkodę na mieniu lub osobie, która podlega naprawieniu na zasadach wynikających z Kodeksu cywilnego z modyfikacjami wynikającymi na gruncie ustaw szczególnych i szkody w środowisko jako dobru wspólnym, której zrekompensowanie następuje na zasadach szczególnych wynikających z takich ustaw jak: Prawo ochrony środowiska, Prawo atomowe itd. – **dotatkowa odpowiedzialność administracyjnoprawna i karna.**

- szkoda rozumiana w dwojaki sposób:

a) **węższy** - została wyrządzona tylko środowisku, jako dobru wspólnemu,

b) **szerszym** - obejmuje nie tylko szkodę ekologiczną/środowiskową w rozumieniu węższym, ale właśnie szkodę na osobie, mieniu będącym przedmiotem własności indywidualnej

- rekompensowanie szkód ekologicznych w rozumieniu szerszym, ale tylko w odniesieniu do szkód na osobie i mieniu pozostaje domeną prawa cywilnego, natomiast odpowiedzialność za szkodę ekologiczną w rozumieniu węższym jest realizowana najczęściej przez różnego rodzaju instrumenty prawne zgodnie z **zasadą „zanieczyszczający płaci”**.

Pojęcie szkody w środowisku w dyrektywie 2004/35/WE i ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

- dyrektywa 2004/35/WE - art. 2 ust. 1 przez „szkodę wyrządzoną środowisku naturalnemu” **należy rozumieć:**

- szkody wyrządzone gatunkom chronionym i w siedliskach przyrodniczych, które stanowią dowolną szkodę mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony takich siedlisk lub gatunków;

- szkody wyrządzone gatunkom chronionym i w siedliskach przyrodniczych nie obejmują uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu wynikającego z działania podmiotu gospodarczego, który został wyraźnie upoważniony przez odpowiednie władze zgodnie z przepisami wykonawczymi do art. 6 ust. 3 i 4 lub art. 16 dyrektywy 92/43/EWG³⁰ lub art. 9 dyrektywy 79/409/EWG³¹ lub, w przypadku siedlisk i gatunków nieobjętych prawem wspólnotowym, zgodnie z równoważnymi przepisami prawa krajowego w sprawie ochrony przyrody;
- szkody dotyczące powierzchni ziemi, które stanowią dowolne zanieczyszczenie ziemi stwarzające znaczące ryzyko dla zdrowia ludzi, mające negatywny wpływ wynikający z bezpośredniego i pośredniego wprowadzania na ląd lub pod ziemię, preparatów, organizmów i drobnoustrojów.

- zgodnie z art. 6 pkt 1 ustawy przez **szkodę w środowisku** należy rozumieć **negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska:**

- w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych, z tym że szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z art. 34 ustawy z 16.4.2004 r. o ochronie przyrody³², lub zgodnie z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia w rozumieniu PrOchrŚrod,
- w wodach, mającą znaczący negatywny wpływ na stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód,
- w powierzchni ziemi, przez co rozumie się zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie zdrowia ludzi.

- w ustawie zawężenia pojęcia szkody w środowisku poprzez wskazanie jego wybranych elementów, których naruszenie jest objęte zakresem przedmiotowym tego aktu prawnego,

Odpowiedzialność karna w ochronie środowiska

Podstawowe regulacje zawarte przede wszystkim w Kodeksie karnym, Kodeksie wykroczeń, Prawie ochrony środowiska i innych ustawach szczególnych (prawo materialne), Kodeksie postępowania karnego, Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia (prawo formalne – procesowe). Cywilnoprawne i administracyjnoprawne instrumenty ochrony środowiska niekiedy są niewystarczające, co dotyczy zwłaszcza sytuacji, w których wielkość naruszenia wymaga przesądza o konieczności zastosowania represji karnej. Świadomość poniesienia sankcji karnej może niekiedy okazać się znaczącym czynnikiem powstrzymującym potencjalnych sprawców od naruszenia nakazów ochronnych. Odpowiedzialność karna oparta jest tylko i wyłącznie na zasadzie winy.

Przestępstwo - jest to czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy. Składa więc się na nie:

- a.) czyn człowieka (działanie lub zaniechanie działania, zależne od woli danego człowieka),
- b.) zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej (znamiona - cechy charakterystyczne tworzące zarys typu przestępstwa),
- c.) karalność,
- d.) bezprawność (zachowanie sprzeczne z normami prawa karnego),
- e.) społeczna szkodliwość (czyn stanowi zagrożenie dla dobra prawnego lub je narusza),
- f.) wina sprawcy (zarzucany z punktu widzenia wymogów prawa stosunek sprawcy do realizacji popełnionego przez niego czynu, który może wyrażać się w zamiarze popełnienia czynu albo w lekceważeniu przez sprawcę obowiązku zachowania ostrożności mającej zapobiegać popełnieniu czynu),

Z Kodeksu karnego:

Art. 7. § 1. *Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.*

§ 2. *Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.*

§ 3. *Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.*

Art. 8. *Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.*

Art. 9. § 1. *Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.*

§ 2. *Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.*

§ 3. *Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.*

Art. 32. *Karami są:*

- 1) *grzywna,*
- 2) *ograniczenie wolności,*
- 3) *pozbawienie wolności,*
- 4) *25 lat pozbawienia wolności,*
- 5) *dożywotnie pozbawienie wolności.*

Art. 33. § 1. Grzywnę wymierza się w **stawkach dziennych**, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi **10**, zaś najwyższa **360**.

§ 2. Sąd może wymierzyć grzywnę także obok kary pozbawienia wolności wymienionej w art. 32 pkt 3, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął.

§ 3. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna **nie może być niższa od 10 złotych, ani też przekraczać 2.000 złotych**.

Art. 39. Środkami karnymi są:

- 1) pozbawienie praw publicznych,
- 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,
  - 2a) ⁽¹⁾ zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi,
  - 2b) ⁽²⁾ obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
- 3) zakaz prowadzenia pojazdów,
- 4) ⁽³⁾ przepadek,
- 5) obowiązek naprawienia szkody,
- 6) nawiązka,
- 7) świadczenie pieniężne,
- 8) podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Z Kodeksu wykroczeń:

Art. 5. ⁽³⁾ Wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślne.

Art. 10. ⁽⁸⁾ § 1. Jeżeli czyn będący wykroczeniem wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa, orzeka się za przestępstwo i za wykroczenie, z tym że jeżeli orzeczono za przestępstwo i za wykroczenie karę lub środek karny tego samego rodzaju, wykonuje się surowszą karę lub środek karny. W razie uprzedniego wykonania łagodniejszej kary lub środka karnego zalicza się je na poczet surowszych.

Art. 18. ⁽¹⁷⁾ Karami są:

- 1) areszt,
- 2) ograniczenie wolności,
- 3) grzywna,
- 4) nagana.

Art. 19. ⁽¹⁸⁾ Kara aresztu trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach.

Art. 24. § 1. ⁽²³⁾ Grzywnę wymierza się w wysokości od 20 do 5.000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Jeżeli za wykroczenie popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wymierzono karę aresztu, orzeka się obok tej kary również grzywnę, chyba że orzeczenie grzywny nie byłoby celowe.

§ 3. ⁽²⁴⁾ Wymierzając grzywnę, bierze się pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Kodeks karny:

Rozdział XXII

Przestępstwa przeciwko środowisku

Art. 181. § 1. *Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,*

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. *Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę,*

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. *Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę.*

§ 4. *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie,*

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 5. *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie,*

podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 182. § 1. *Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub ziemię substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,*

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. *Jeżeli sprawca działa nieumyślnie,*

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 183. ⁽⁶⁷⁾ §1. *Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,*

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. *Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku.*

§ 3. *Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1, 2 i 4.*

§ 4. *Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę.*

§ 5. *Kto bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia, albo wbrew jego warunkom przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę odpady niebezpieczne,*

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 6. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1-5 działa **nieumyślnie**,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 184. § 1. Kto przewozi, gromadzi, składowe, porzuca lub pozostawia bez właściwego zabezpieczenia materiał jądrowy albo inne źródło promieniowania jonizującego, jeżeli może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto **wbrew obowiązkowi dopuszcza** do popełnienia czynu określonego w § 1.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa **nieumyślnie**,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 185. § 1. Jeżeli **następstwem** czynu określonego w art. 182 § 1, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest **zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, sprawca**

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest **śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca**
podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 186. § 1. Kto **wbrew obowiązkowi nie utrzymuje w należytym stanie lub nie używa urządzeń zabezpieczających wodę, powietrze lub ziemię przed zanieczyszczeniem lub urządzeń zabezpieczających przed promieniowaniem radioaktywnym lub jonizującym,**
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto oddaje lub **wbrew obowiązkowi dopuszcza do użytkowania obiekt budowlany lub zespół obiektów nie mających wymaganych prawem urządzeń określonych w § 1.**

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa **nieumyślnie**,
podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 187. § 1. Kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą **prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę,**
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Jeżeli sprawca działa **nieumyślnie**,
podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 188. Kto, na terenie objętym ochroną ze względów przyrodniczych lub krajobrazowych albo w otulinie takiego terenu, **wbrew przepisom, wznosi nowy lub powiększa istniejący obiekt budowlany albo prowadzi działalność gospodarczą zagrażającą środowisku,**
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Z Kodeksu wykroczeń:

Rozdział XIX

Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe.

Art. 148. § 1. Kto:

1) dokonuje w nie należącym do niego lesie wyrębu gałęzi, korzeni lub krzewów, niszczy je lub uszkadza albo karczuje pniaki;

2) zabiera z nie należącego do niego lasu wyrąbane gałęzie, korzenie lub krzewy albo wykarczowane pniaki,

podlega karze grzywny.

§ 2. ⁽¹⁴⁸⁾ Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 149. Kto nabywa gałęzie, korzenie, krzewy lub pniaki wiedząc o tym, że pochodzą one z wykroczenia określonego w art. 148, **lub pomaga do ich zbycia** albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej **przyjmuje je lub pomaga do ich ukrycia**,
podlega karze grzywny.

Art. 150. § 1. Kto uszkadza nie należący do niego ogród warzywny, owocowy lub kwiatowy, drzewo owocowe lub krzew owocowy,

podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny do 1.500 złotych.

§ 2. ⁽¹⁴⁹⁾ Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia orzeka się nawiązkę do wysokości 1.500 złotych.

Art. 151. § 1. Kto pasie zwierzęta gospodarskie na nie należących do niego gruntach leśnych lub rolnych albo przez takie grunty w miejscach, w których jest to zabronione, przechodzi, przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie,

podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

§ 2. Jeżeli **grunt jest zaorany, zasiany lub obsadzony, znajduje się w stanie sztucznego zalesienia, naturalnego odnowienia lub stanowi młodnik leśny do lat 20, sprawca**
podlega karze grzywny.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega również ten, kto **przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie przez wodę zamkniętą i zarybioną.**

§ 4. ⁽¹⁵⁰⁾ Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 5. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1, 2 lub 3 można orzec nawiązkę do wysokości 1.500 złotych.

Art. 152. § 1. Kto niszczy lub użytkuje kosodrzewinę znajdującą się na siedliskach naturalnych w górach lub na torfowiskach,

podlega karze grzywny do 1.000 złotych albo karze nagany.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 153. § 1. Kto w nie należącym do niego lesie:

1) wydobywa żywicę lub sok brzoźowy, obrywa szyszki, zdziera korę, nacina drzewo lub w inny sposób je uszkadza,

2) zbiera mech lub ściółkę,

3) zbiera gałęzie, korę, wióry, trawę, wrzos, szyszki lub zioła albo zdziera darń,

4) zbiera grzyby lub owoce leśne w miejscach, w których jest to zabronione, albo sposobem niedozwolonym,

podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

§ 2. ⁽¹⁵¹⁾ Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 154. § 1. Kto na nie należącym do niego gruncie leśnym lub rolnym:

- 1) wydobywa piasek, margiel, żwir, glinę lub torf.
- 2) niszczy lub uszkadza urządzenia służące do utrzymania zwierząt lub ptaków.
- 3) ⁽¹⁵²⁾ (skreślony).
- 4) kopie dół lub rów.

podlega karze grzywny do 1.000 złotych albo karze nagany.

§ 2. ⁽¹⁵³⁾ Tej samej karze podlega, kto wyrzuca na nie należący do niego grunt polny kamienie, śmieci, padlinę lub inne nieczystości.

§ 3. ⁽¹⁵⁴⁾ Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 155. § 1. Kto na gruncie leśnym lub rolnym niszczy lub uszkadza urządzenia melioracyjne,

podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 156. § 1. Kto na nie należącym do niego gruncie leśnym lub rolnym niszczy zasiewy, sadzonki lub trawę,

podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

§ 2. ⁽¹⁵⁵⁾ Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 157. § 1. Kto wbrew żądaniu osoby uprawnionej nie opuszcza lasu, pola, ogrodu, pastwiska, łąki lub grobli,

podlega karze grzywny do 500 złotych lub karze nagany.

§ 2. ⁽¹⁵⁶⁾ Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 158. ⁽¹⁵⁷⁾ § 1. ⁽¹⁵⁸⁾ Właściciel lub posiadacz lasu, który dokonuje wyrębu drzewa w należącym do niego lesie albo w inny sposób pozyskuje z tego lasu drewno niezgodnie z planem urządzenia lasu, uproszczonym planem urządzenia lasu lub decyzją określającą zadania z zakresu gospodarki leśnej albo bez wymaganego pozwolenia,

podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 orzeka się przepadek pozyskanego drewna.

Art. 159. ⁽¹⁵⁹⁾ Kto, wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi w zakresie ochrony lasów, nie wykonuje zabiegów zapobiegających, wykrywających i zwalczających nadmiernie pojawiające się i rozprzestrzeniające się organizmy szkodliwe,
podlega karze grzywny.

Art. 160. ⁽¹⁶⁰⁾ § 1. Kto, działając bez wymaganego zezwolenia, zmienia las na uprawę rolną,
podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 można orzec obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 161. ⁽¹⁶¹⁾ Kto, nie będąc do tego uprawniony albo bez zgody właściciela lub posiadacza lasu, wjeżdża pojazdem silnikowym, zaprzęgowym lub motorowerem do nie należącego do

niego lasu w miejscu, w którym jest to niedozwolone, albo pozostawia taki pojazd w lesie w miejscu do tego nie przeznaczonym,
podlega karze grzywny.

Art. 162. ⁽¹⁶²⁾ § 1. Kto w lasach zanieczyszcza glebę lub wodę albo wyrzuca do lasu kamienie, śmieci, złom, padlinę lub inne nieczystości, albo w inny sposób zaśmieca las,

podlega karze grzywny albo karze nagany.

§ 2. Jeżeli czyn sprawcy polega na zakopywaniu, zatapianiu, odprowadzaniu do gruntu w lasach lub w inny sposób składowaniu w lesie odpadów, sprawca podlega karze aresztu albo grzywny.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 można orzec nawiązkę, a w razie popełnienia wykroczenia określonego w § 2 orzeka się nawiązkę - do wysokości równej kosztom rekultywacji gleby, oczyszczenia wody, wydobywania, wykopania, usunięcia z lasu, a także zniszczenia lub neutralizacji odpadów.

Art. 163. ⁽¹⁶³⁾ Kto w lesie rozgarnia ściółkę i niszczy grzyby lub grzybnię,
podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 164. ⁽¹⁶⁴⁾ Kto wybiera jaja lub pisklęta, niszczy lęgowiska lub gniazda ptasie albo niszczy lęgowiska, nory lub mrowiska znajdujące się w lesie albo na nie należącym do niego gruncie rolnym,
podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 165. ⁽¹⁶⁵⁾ Kto w lesie, w sposób złośliwy, płoszy albo ściga, chwytą, rani lub zabija dziko żyjące zwierzę, poza czynnościami związanymi z polowaniem lub ochroną lasów, jeżeli czyn z mocy innego przepisu nie jest zagrożony karą surowszą,
podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 166. ⁽¹⁶⁶⁾ Kto w lesie puszcza luzem psa, poza czynnościami związanymi z polowaniem,
podlega karze grzywny albo karze nagany.

USTAWA

z dnia 28 października 2002 r.

o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

(Dz. U. z dnia 27 listopada 2002 r.) – wybór przepisów.

Art. 1. Ustawa określa zasady odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary jako przestępstwa lub przestępstwa skarbowe oraz zasady postępowania w przedmiocie takiej odpowiedzialności.

Art. 2. 1. Podmiotem zbiorowym w rozumieniu ustawy jest osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, z wyłączeniem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego i ich związków.

2. Podmiotem zbiorowym w rozumieniu ustawy **jest również** spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek, spółka kapitałowa w organizacji, podmiot w stanie likwidacji oraz przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną, a także zagraniczna jednostka organizacyjna.

Art. 3. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym jest zachowanie osoby fizycznej:

1) działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku,

2) dopuszczonej do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w pkt 1,

3) działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w pkt 1

4)

- jeżeli zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową.

Art. 4. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli fakt popełnienia czynu zabronionego, wymienionego w art. 16, przez osobę, o której mowa w art. 3, został potwierdzony prawomocnym wyrokiem skazującym tę osobę, wyrokiem warunkowo umarzającym wobec niej postępowanie karne albo postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe, orzeczeniem o udzielenie tej osobie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności albo orzeczeniem sądu o umorzeniu przeciwko niej postępowania z powodu okoliczności wyłączającej ukaranie sprawcy.

Art. 5. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli do popełnienia czynu zabronionego doszło w następstwie co najmniej braku należytej staranności w wyborze osoby fizycznej, o której mowa w art. 3 pkt 2 lub 3, lub co najmniej braku należytego nadzoru nad tą osobą - ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego.

Art. 6. Odpowiedzialność albo brak odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na zasadach określonych w niniejszej ustawie nie wyłącza odpowiedzialności cywilnej za wyrządzoną szkodę, odpowiedzialności administracyjnej ani indywidualnej odpowiedzialności prawnej sprawcy czynu zabronionego.

Art. 7. 1. Wobec podmiotu zbiorowego sąd orzeka karę pieniężną w wysokości od 1 000 do 20 000 000 złotych, nie wyższą jednak niż 10 % przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

2. Przychód, o którym mowa w ust. 1, określa się na podstawie sporządzonego przez podmiot zbiorowy sprawozdania finansowego albo w oparciu o podsumowanie zapisów w księgach podatkowych, o których mowa w art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, Nr 85, poz. 727, Nr 86, poz. 732 i Nr 143, poz. 1199).

Art. 8. 1. Wobec podmiotu zbiorowego orzeka się przepadek:

1) przedmiotów pochodzących chociażby pośrednio z czynu zabronionego lub które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego;

2) korzyści majątkowej pochodzącej chociażby pośrednio z czynu zabronionego;

3) równowartości przedmiotów lub korzyści majątkowej pochodzących chociażby pośrednio z czynu zabronionego.

2. Przepadku wymienionego w ust. 1 nie orzeka się, jeżeli przedmiot, korzyść majątkowa lub ich równowartość podlega zwrotowi innemu uprawnionemu podmiotowi.

Art. 9. 1. Wobec podmiotu zbiorowego można orzec:

1) zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń;

2) zakaz korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego środkami publicznymi;

3) zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;

4) zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne;

5) zakaz prowadzenia określonej działalności podstawowej lub ubocznej;

6) podanie wyroku do publicznej wiadomości.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1-5, orzeka się na okres od 1 roku do lat 5; orzeka się je w latach.

3. Zakazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, nie orzeka się, jeżeli jego orzeczenie mogłoby doprowadzić do upadłości albo likwidacji podmiotu zbiorowego lub zwolnień, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844, z późn. zm.).

*Art. 10. Orzekając karę pieniężną, zakazy lub podanie wyroku do publicznej wiadomości, sąd **uwzględnia w szczególności** wagę nieprawidłowości w wyborze lub nadzorze, o których mowa w art. 5, rozmiary korzyści uzyskanej lub możliwej do uzyskania przez podmiot zbiorowy, jego sytuację majątkową, społeczne następstwa ukarania oraz wpływ ukarania na dalsze funkcjonowanie podmiotu zbiorowego.*

Art. 11. 1. Orzekając karę pieniężną lub przepadek, sąd uwzględnia prawomocne orzeczenie o nałożeniu na podmiot zbiorowy odpowiedzialności posiłkowej za karę grzywny lub ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów orzeczone wobec osoby fizycznej, o której mowa w art. 3, za przestępstwo skarbowe.

2. Orzekając przepadek korzyści majątkowej lub jej równowartości, sąd uwzględnia prawomocne orzeczenie wydane na podstawie art. 52 Kodeksu karnego lub art. 24 § 5 Kodeksu karnego skarbowego, nakładające na podmiot zbiorowy obowiązek zwrotu korzyści majątkowej osiągniętej w wyniku przestępstwa osoby fizycznej, o której mowa w art. 3.

*Art. 12. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego nie przyniósł temu podmiotowi korzyści, sąd może **odstąpić od orzeczenia kary pieniężnej**, poprzestając na orzeczeniu przepadku, zakazu lub podania wyroku do publicznej wiadomości, z zastrzeżeniem przepisów art. 8 ust. 2 i art. 11.*

*Art. 13. Jeżeli **przed upływem 5 lat od orzeczenia kary pieniężnej** zostanie ponownie popełniony czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, wobec tego podmiotu można orzec karę pieniężną w wysokości **do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę**; przepisu art. 9 ust. 3 nie stosuje się.*

Art. 14. Kary pieniężnej, przepadku, zakazów ani podania wyroku do publicznej wiadomości nie orzeka się wobec podmiotu zbiorowego, jeżeli od dnia wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 4, upłynęło 10 lat.

Art. 15. Kary pieniężnej, przepadku, zakazów ani podania wyroku do publicznej wiadomości nie wykonuje się, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary upłynęło 10 lat.

Art. 16. 1. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności na podstawie ustawy, jeżeli osoba, o której mowa w art. 3, popełniła przestępstwo:

8) przeciwko środowisku, określone w:

- a) art. 181-184 oraz art. 186-188 Kodeksu karnego,
- b) art. 34 ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, Nr 100, poz. 1085, Nr 123, poz. 1350 i Nr 125, poz. 1367 oraz z 2002 r. Nr 135, poz. 1145 i Nr 142, poz. 1187),
- c) art. 19 ustawy z dnia 30 lipca 2004 r. o międzynarodowym obrocie odpadami (Dz. U. Nr 191, poz. 1956),
- d) art. 58-64 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. Nr 76, poz. 811 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253 i Nr 41, poz. 365);

2. Podmiot zbiorowy podlega również odpowiedzialności na podstawie ustawy, jeżeli osoba, o której mowa w art. 3, popełniła **przestępstwo skarbowe:**

1) przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji, określone w art. 54 § 1 i 2, art. 55 § 1 i 2, art. 56 § 1 i 2, art. 58 § 2 i 3, art. 59 § 1-3, art. 60 § 1-3, art. 61 § 1, art. 62 § 1-4, art. 63 § 1-4, art. 64 § 1, art. 65 § 1-3, art. 66 § 1, art. 67 § 1 i 2, art. 68 § 1, art. 69 § 1-3, art. 70 § 1-4, art. 71-72, art. 73 § 1, art. 73a § 1 i 2, art. 74 § 1-3, art. 75 § 1 i 2, art. 76 § 1 i 2, art. 77 § 1 i 2, art. 78 § 1 i 2, art. 80 § 1-3, art. 80a § 1, art. 82 § 1 oraz art. 83 § 1 Kodeksu karnego skarbowego;

Art. 22. **Do postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. Nie stosuje się jednak przepisów Kodeksu postępowania karnego o oskarżycielu prywatnym, powodzie cywilnym, przedstawicielu społecznym, postępowaniu przygotowawczym, postępowaniach szczególnych oraz o postępowaniu karnym w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.**

Art. 23. Ciężar dowodu spoczywa na tym, kto dowód zgłasza.

Art. 24. 1. W sprawach odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary orzeka w pierwszej instancji **sąd rejonowy**, w którego okręgu popełniono czyn zabroniony, a jeżeli czyn taki popełniono w okręgu kilku sądów, na polskim statku wodnym lub powietrznym albo za granicą - sąd rejonowy, w którego okręgu znajduje się siedziba podmiotu zbiorowego, a w przypadku zagranicznej jednostki organizacyjnej - siedziba jej przedstawiciela w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 27. 1. **Postępowanie wszczynają się na wniosek prokuratora lub pokrzywdzonego, z zastrzeżeniem ust. 2.**

2. W sprawach, w których podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego jest czyn zabroniony uznany przez ustawę za czyn nieuczciwej konkurencji, postępowanie wszczynają się również na wniosek Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Art. 28. Wniosek złożony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez osobę uprawnioną do obrony według przepisów o ustroju adwokatury lub osobę uprawnioną do świadczenia pomocy prawnej według przepisów o radcach prawnych.

Art. 29. Wniosek powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy oraz jego adres dla doręczeń;
- 2) oznaczenie podmiotu zbiorowego oraz jego adres dla doręczeń;
- 3) dokładne określenie czynu zabronionego stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, z uwzględnieniem okoliczności, o których mowa w art. 3 i 5;
- 4) wskazanie prawomocnego wyroku lub innego orzeczenia, o którym mowa w art. 4, wraz z oznaczeniem sądu lub organu, który wydał to orzeczenie;
- 5) wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy;
- 6) uzasadnienie;
- 7) wykaz dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się wnioskodawca.

Art. 30. Z wnioskiem przesyła się sądowi odpis orzeczenia, o którym mowa w art. 4, wraz z uzasadnieniem, jeżeli je sporządzono.

Odpowiedzialność cywilna w ochronie środowiska

Prawo ochrony środowiska:

Art. 322. Do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Stosuje się przepisy kodeksu cywilnego z modyfikacjami z POŚ.W prawie ochrony środowiska odpowiedzialność cywilna została częściowo rozszerzona. Dotyczy to rozszerzenia tej odpowiedzialności o możliwość wystąpienia z odpowiednim roszczeniem wobec naruszających środowisko jako dobro wspólne. Prawo tego wystąpienia przyznano Skarbowi Państwa, jednostkom samorządu terytorialnego oraz organizacjom ekologicznym. Rozszerzono także odpowiedzialność przewidzianą w art. 435 § 1 k.c.

Odpowiedzialność administracyjną ukształtowano przede wszystkim przez wyposażenie organów ochrony środowiska w możliwość władczego (decyzyjnego) ingerowania w działalność korzystających ze środowiska, która szkodliwie oddziaływałaby lub mogłaby oddziaływać na środowisko.

Art. 323. 1. Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za to zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on żądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie.

2. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1, może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna.

Zakres podmiotowy ochrony – każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda,

Zakres przedmiotowy środków, które mają być zastosowane – przywrócenie stanu zgodnego z prawem, podjęcie środków zapobiegawczych, zaprzestanie działalności, ewentualnie odszkodowanie pieniężne

Przesłanką - bezprawność

Podmiot odpowiedzialny za zagrożenie – odpowiada nie tylko ten, kto prowadzi działalność, ale także ten kto czerpie z niej korzyści mimo, że bezpośrednio nie oddziałuje w sposób bezprawny na środowisko

Ochrona środowiska jako dobra wspólnego – prawo Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego do wystąpienia z roszczeniem

*Art. 324. W razie wyrządzenia szkody przez zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku art. 435 § 1 Kodeksu cywilnego stosuje się **niezależnie od tego, czy zakład ten jest wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody.***

Wina – Radecki 29 art.

Zdefiniowanie zakładu o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku – rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

*Art. 325. Odpowiedzialności za szkody wyrządzone oddziaływaniem na środowisko **nie wyłącza okoliczność, że działalność będąca przyczyną powstania szkód jest prowadzona na podstawie decyzji i w jej granicach.***

Czasami szkoda występuje, gdy zakład spełnia wszelkie obowiązujące standardy, a prowadzona w nim działalność jest wykonywana na podstawie wymaganych decyzji – to nie zwalnia z odpowiedzialności za skutki tych działań, ewentualnie możliwe roszczenia odszkodowawcze za wadliwą decyzję w stosunku do organu.

*Art. 326. Podmiotowi, który **naprawił** szkodę w środowisku, przysługuje względem sprawcy szkody **roszczenie o zwrot nakładów poczynionych na ten cel**, przy czym wysokość roszczenia **ogranicza się w tym przypadku do poniesionych uzasadnionych kosztów przywrócenia stanu poprzedniego.***

Roszczenie regresowe – tylko zwrot uzasadnionych kosztów przywrócenia stanu poprzedniego

*Art. 327. 1. Każdy, komu przysługują roszczenia określone w przepisach niniejszego działu, **wraz z wniesieniem powództwa może żądać, aby sąd zobowiązał osobę, z której działalnością***

wiąże się dochodzone roszczenie, **do udzielenia informacji niezbędnych do ustalenia zakresu tej odpowiedzialności.**

1. Koszty przygotowania informacji **ponosi pozwany**, chyba że powództwo okazało się bezzasadne.

Czasami występują duże trudności w ustaleniu związku przyczynowego między szkodą a działalnością podmiotu – dlatego tak ważne są informacje, w których posiadaniu jest czasami wyłącznie pozwany. Tylko razem z pozwem takie żądanie. Nie ma zastosowania jeśli informacje w posiadaniu organu administracji, wtedy na podstawie prawa do informacji środowiskowej.

Art. 328. Organizacje ekologiczne mogą występować do sądu z roszczeniem o zaprzestanie reklamy lub innego rodzaju promocji towaru lub usługi, jeśli reklama ta lub inny rodzaj promocji sprzeczne są z art. 80.

Problem – przeciwko komu takie powództwo się wytacza – producentowi towarów i usług, czy przedsiębiorca zajmujący się emisją reklamy albo organizacją promocji

Art. 80. Reklama lub inny rodzaj promocji towaru lub usługi nie powinny zawierać treści propagujących model konsumpcji sprzeczny z zasadami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, a w szczególności wykorzystywać obrazu dzikiej przyrody do promowania produktów i usług negatywnie wpływających na środowisko przyrodnicze.

Z kodeksu cywilnego – wybór przepisów:

Art. 361. § 1. Zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła.

§ 2. W powyższych granicach, w braku odmiennego przepisu ustawy lub postanowienia umowy, naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

Art. 362. Jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron.

Art. 363. § 1. Naprawienie szkody powinno nastąpić, według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. Jednakże gdyby przywrócenie stanu poprzedniego było niemożliwe albo gdyby pociągało za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty, roszczenie poszkodowanego ogranicza się do świadczenia w pieniądzu.

§ 2. Jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Tytuł VI. CZYNY NIEDOZWOLONE

Art. 415. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Art. 416. Osoba prawna jest obowiązana do naprawienia szkody wyrządzonej z winy jej organu.

Art. 417. (171) § 1. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

§ 2. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Art. 417¹. ⁽¹⁷²⁾ § 1. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie aktu normatywnego, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności tego aktu z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

§ 2. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

§ 3. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez niewydanie orzeczenia lub decyzji, gdy obowiązek ich wydania przewiduje przepis prawa, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem niewydania orzeczenia lub decyzji, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

§ 4. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez niewydanie aktu normatywnego, którego obowiązek wydania przewiduje przepis prawa, niezgodność z prawem niewydania tego aktu stwierdza sąd rozpoznający sprawę o naprawienie szkody.

Art. 417². ⁽¹⁷³⁾ Jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności.

Art. 421. ⁽¹⁷⁹⁾ Przepisów art. 417, art. 417¹ i art. 417² nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowana w przepisach szczególnych.

Art. 422. Za szkodę odpowiedzialny jest nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Art. 423. Kto działa w obronie koniecznej, odpierając bezpośredni i bezprawny zamach na jakiekolwiek dobro własne lub innej osoby, ten nie jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną napastnikowi.

Art. 424. Kto zniszczył lub uszkodził cudzą rzecz albo zabił lub zranił cudze zwierzę w celu odwrócenia od siebie lub od innych niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia, ten nie jest odpowiedzialny za wynikłą stąd szkodę, jeżeli niebezpieczeństwa sam nie wywołał, a niebezpieczeństwu nie można było inaczej zapobiec i jeżeli ratowane dobro jest oczywiście ważniejsze aniżeli dobro naruszone.

Art. 425. § 1. Osoba, która z jakichkolwiek powodów znajduje się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, nie jest odpowiedzialna za szkodę w tym stanie wyrządzoną.

§ 2. Jednakże kto uległ zakłóceniu czynności psychicznych wskutek użycia napojów odurzających albo innych podobnych środków, ten obowiązany jest do naprawienia szkody, chyba że stan zakłócenia został wywołany bez jego winy.

Art. 426. Młodoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę.

Art. 427. Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można.

Art. 428. Gdy sprawca z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego nie jest odpowiedzialny za szkodę, a brak jest osób zobowiązanych do nadzoru albo gdy nie można od nich uzyskać naprawienia szkody, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody od samego sprawcy, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza z porównania stanu majątkowego poszkodowanego i sprawcy, wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

Art. 429. Kto powierza wykonanie czynności drugiemu, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną przez sprawcę przy wykonywaniu powierzonej mu czynności, chyba że nie ponosi winy w wyborze albo że wykonanie czynności powierzył osobie, przedsiębiorstwu lub zakładowi, które w zakresie swej działalności zawodowej trudnią się wykonywaniem takich czynności.

Art. 430. Kto na własny rachunek powierza wykonanie czynności osobie, która przy wykonywaniu tej czynności podlega jego kierownictwu i ma obowiązek stosować się do jego wskazówek, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną z winy tej osoby przy wykonywaniu powierzonej jej czynności.

Art. 435. § 1. Prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstw lub zakładów wytwarzających środki wybuchowe albo posługujących się takimi środkami.

Art. 436. § 1. Odpowiedzialność przewidzianą w artykule poprzedzającym ponosi również samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody. Jednakże gdy posiadacz samoistny oddał środek komunikacji w posiadanie zależne, odpowiedzialność ponosi posiadacz zależny.

§ 2. W razie zderzenia się mechanicznych środków komunikacji poruszanych za pomocą sił przyrody wymienione osoby mogą wzajemnie żądać naprawienia poniesionych szkód tylko na zasadach ogólnych. Również tylko na zasadach ogólnych osoby te są odpowiedzialne za szkody wyrządzone tym, których przewożą z grzeczności.

Art. 437. Nie można wyłączyć ani ograniczyć z góry odpowiedzialności określonej w dwóch artykułach poprzedzających.

Art. 438. Kto w celu odwrócenia grożącej drugiemu szkody albo w celu odwrócenia wspólnego niebezpieczeństwa przymusowo lub nawet dobrowolnie poniósł szkodę majątkową, może żądać naprawienia poniesionych strat w odpowiednim stosunku od osób, które z tego odniosły korzyść.

Art. 439. Ten, komu wskutek zachowania się innej osoby, w szczególności wskutek braku należytego nadzoru nad ruchem kierowanego przez nią przedsiębiorstwa lub zakładu albo nad stanem posiadanego przez nią budynku lub innego urządzenia, zagraża bezpośrednio szkoda, może żądać, ażeby osoba ta przedsięwzięła środki niezbędne do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, a w razie potrzeby także, by dała odpowiednie zabezpieczenie.

Art. 440. W stosunkach między osobami fizycznymi zakres obowiązku naprawienia szkody może być stosownie do okoliczności ograniczony, jeżeli ze względu na stan majątkowy poszkodowanego lub osoby odpowiedzialnej za szkodę wymagają takiego ograniczenia zasady współzycia społecznego.

Art. 441. § 1. Jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, ich odpowiedzialność jest solidarna.

§ 2. Jeżeli szkoda była wynikiem działania lub zaniechania kilku osób, ten, kto szkodę naprawił, może żądać od pozostałych zwrotu odpowiedniej części zależnie od okoliczności, a zwłaszcza od winy danej osoby oraz od stopnia, w jakim przyczyniła się do powstania szkody.

§ 3. Ten, kto naprawił szkodę, za którą jest odpowiedzialny mimo braku winy, ma zwrotne roszczenie do sprawcy, jeżeli szkoda powstała z winy sprawcy.

Art. 442¹. ⁽¹⁸²⁾ § 1. Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

§ 2. Jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

§ 3. W razie wyrządzenia szkody na osobie, przedawnienie nie może skończyć się wcześniej niż z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

§ 4. Przedawnienie roszczeń osoby małoletniej o naprawienie szkody na osobie nie może skończyć się wcześniej niż z upływem lat dwóch od uzyskania przez nią pełnoletności.

Art. 444. § 1. W razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wynikiłe z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu.

§ 2. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty.

§ 3. Jeżeli w chwili wydania wyroku szkody nie da się dokładnie ustalić, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa.

Art. 445. § 1. W wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

§ 2. ⁽¹⁸³⁾ Przepis powyższy stosuje się również w wypadku pozbawienia wolności oraz w wypadku skłonienia za pomocą podstępny, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności do poddania się czynowi nierządnyemu.

§ 3. Roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego.

Art. 448. ⁽¹⁸⁵⁾ W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się.

- odpowiedzialność cywilnoprawna obejmuje przede wszystkim :

- a) obowiązek zapobieżenia szkodzie,
- b) naprawy wyrządzonej szkody,

- szkoda – uszczerbek majątkowy w prawem chronionych dobrach należących do poszkodowanego (wierzyciela), za które odpowiedzialność ponosi inny podmiot (dłużnik)

- pomiędzy szkodą a zdarzeniem (działaniem, zaniechaniem) musi zachodzić normalny **związek przyczynowy:**

- odpowiedzialność na zasadzie winy :

a) **art. 415 kc** – kto ze swej winy wyrządził drugiemu szkodę obowiązany jest do jej naprawienia

b) odpowiedzialność **wymaga wykazania winy**

c) małe znaczenie dla ochrony środowiska – często szkoda jest następstwem zachowań dozwolonych (np. w ramach decyzji emisyjnej)

- odpowiedzialność na zasadzie ryzyka :

a) **art. 435 kc** – prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkody na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za które nie ponosi odpowiedzialności

b) **poszkodowany nie musi wykazywać winy dłużnika** – wystarczy wykazanie związku przyczynowego między szkodą a ruchem przedsiębiorstwa

- o sposobie naprawienia szkody zasadniczo decyduje poszkodowany

a) **restytucja naturalna** – przywrócenie stanu poprzedniego

b) **restytucja pieniężna** – zapłata odpowiedniej sumy pieniężnej

- jeżeli restytucja naturalna byłaby niemożliwa albo pociągałaby za sobą nadmierne trudności lub koszty, wierzyciel może domagać się wyłącznie restytucji pieniężnej
- **roszczenie prewencyjne** – podjęcie odpowiednich kroków zmierzających do zapobieżenia szkodzi - art. 439 k.c. – ten, komu z powodu zachowania się innej osoby zagraża bezpośrednio szkoda może żądać, aby osoba ta podjęła środki niezbędne do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, a w razie potrzeby, by dała odpowiednie zabezpieczenie
- roszczenia odszkodowawcze i prewencyjna mają charakter cywilnoprawny i orzekają o nich sądy powszechne

Odowiedzialność administracyjna w ochronie środowiska

Przed wszystkim przepisy POŚ Tytułu VI „Odowiedzialność w ochronie środowiska” Dział III „Odowiedzialność administracyjna”:

Art. 362. 1. Jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek:

1) ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia;

2) przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska może określić:

1) zakres ograniczenia oddziaływania na środowisko lub stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;

1a) czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania na środowisko lub przywrócenia środowiska do stanu właściwego;

2) termin wykonania obowiązku.

3. W razie braku możliwości nałożenia obowiązku podjęcia działań, o których mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska może zobowiązać podmiot korzystający ze środowiska do uiszczenia na rzecz właściwego gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, z zastrzeżeniem ust. 4, kwoty pieniężnej odpowiadającej wysokości szkód wynikłych z naruszenia stanu środowiska.

4. Jeżeli szkody dotyczą obszaru kilku gmin, organ, o którym mowa w ust. 1, zobowiąże do wpłaty kwot na rzecz właściwych gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej proporcjonalnie do wielkości szkód.

5. Do należności z tytułu obowiązku uiszczenia kwoty pieniężnej, o której mowa w ust. 3, stosuje się przepisy działu III ustawy - Ordynacja podatkowa, z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują organowi ochrony środowiska właściwemu do nałożenia obowiązku.

6. Przepisy ust. 1 pkt 2 i ust. 3-5 stosuje się odpowiednio do władających powierzchnią ziemi podmiotów korzystających ze środowiska, które nie oddziałują negatywnie na środowisko, jeżeli na zasadach określonych w ustawie są one obowiązane do rekultywacji powierzchni ziemi.

Zakres podmiotowy:

- **podmiot korzystający ze środowiska** - rozumie się przez to:

- a) ⁽³⁾ przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807, z późn. zm.³⁾), a także osoby prowadzące działalność

wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego oraz osoby wykonujące zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub indywidualnej specjalistycznej praktyki,

- b) ⁽⁴⁾ jednostkę organizacyjną niebędącą przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej,
- c) osobę fizyczną niebędącą podmiotem, o którym mowa w lit. a, korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia;
  - **władający powierzchnią ziemi** - rozumie się przez to właściciela nieruchomości, a jeżeli w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej na podstawie ustawy - Prawo geodezyjne i kartograficzne ujawniono inny podmiot władający gruntem - podmiot ujawniony jako władający,

Strona – art. 28 k.p.a.:

Art. 28. *Stroną jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek.*

Art. 31. § 1. *Organizacja społeczna może w sprawie dotyczącej innej osoby występować z żądaniem:*

- 1) *wszczęcia postępowania,*
- 2) *dopuszczenia jej do udziału w postępowaniu,*

jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 2. Organ administracji publicznej, uznając żądanie organizacji społecznej za uzasadnione, postanawia o wszczęciu postępowania z urzędu lub o dopuszczeniu organizacji do udziału w postępowaniu. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub dopuszczenia do udziału w postępowaniu organizacji społecznej służy zażalenie.

§ 3. Organizacja społeczna uczestniczy w postępowaniu na prawach strony.

§ 4. Organ administracji publicznej, wszczynając postępowanie w sprawie dotyczącej innej osoby, zawiadamia o tym organizację społeczną, jeżeli uzna, że może ona być zainteresowana udziałem w tym postępowaniu ze względu na swoje cele statutowe, i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 5. Organizacja społeczna, która nie uczestniczy w postępowaniu na prawach strony, może za zgodą organu administracji publicznej przedstawić temu organowi swój pogląd w sprawie, wyrażony w uchwale lub oświadczeniu jej organu statutowego.

§ 6. (skreślony).

Art. 378. 1. ⁽²³⁴⁾ **Organem ochrony środowiska właściwym** w sprawach, o których mowa w art. 48 ust. 2 pkt 1, art. 51 ust. 3 pkt 1, art. 115a ust. 1, art. 149, art. 150, art. 152 ust. 1, art. 154 ust. 1, art. 178, art. 183, art. 237 i **art. 362 ust. 1 i 3, jest starosta.**

2. ⁽²³⁵⁾ **Wojewoda** jest właściwy w sprawach przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych.

Chroniony w tym przepisie jest interes społeczny – środowisko, odpowiedzialność jest zobiektywizowana - nie opiera się na zasadzie winy. Przepis ma zastosowanie, kiedy inne przepisy nie zawierają rozwiązań nakładających obowiązki bezpośrednio z mocy prawa lub nie pozwalają na nałożenie obowiązków dalej idących (art. 373 ustawy), albo uzupełniająco np. do art. 364 POŚ – organ musi to zbadać. Możliwe 3 podstawowe decyzje:

- a) nakładająca obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia,
- b) nakładająca obowiązek przywrócenia środowiska do stanu właściwego,

- c) zobowiązująca do uiszczenia na rzecz gminnego funduszu ochrony środowiska kwoty pieniężnej odpowiadającej wysokości szkód wynikłych z naruszenia stanu środowiska (kompensacja za uszczerbek w niemajątkowych wartościach)

Art. 363. ⁽²²⁹⁾ *Wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działalność **negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko.***

Art. 3 pkt 6) **instalacja** - rozumie się przez to:

- a) stacjonarne urządzenie techniczne,
  - b) zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
  - c) budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję;
- 42) **urządzenie** - rozumie się przez to niestacjonarne urządzenie techniczne, w tym środki transportu;

- zakres podmiotowy: osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej,
- zwykłym korzystaniem ze środowiska jest takie, które wykracza poza ramy korzystania powszechnego,
- nie może natomiast stanowić przesłanki do podjęcia decyzji wstrzymującej eksploatację takiej instalacji (urządzenia). Taką decyzję można podjąć dopiero wówczas, gdy zobowiązany nie zastosował się do ustalonego w ten sposób nakazu (art. 368 ust. 2 POŚ),
- czasami w celu ustalenia rodzaju obowiązków będzie potrzebny dowód z opinii biegłego

Art. 364. *Jeżeli **działalność prowadzona przez podmiot korzystający ze środowiska albo osobę fizyczną powoduje pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagraża życiu lub zdrowiu ludzi, wojewódzki inspektor ochrony środowiska wyda decyzję o wstrzymaniu tej działalności w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska.***

- w podjętej decyzji WIOŚ powinien wykazać, że w danym stanie faktycznym doszło do powstania takiego pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach bądź zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, na czym ono polegało, a nadto że wstrzymanie działalności (w całości lub w części) jest niezbędne dla zapobieżenia dalszym pogorszeniom stanu środowiska. Decyzja musi nadto dokładnie określić rodzaj wstrzymanej w ten sposób działalności,
- w razie wstrzymania działalności nie stosuje się przepisów o wstrzymaniu użytkowania instalacji (art. 366-367 POŚ),
- koniecznie powinien zostać ustalony termin bezpiecznego dla środowiska wstrzymania działalności,
- znaczne pogorszenie – 3 sposoby rozumienia:
  - a) przestrzenne na dużym obszarze,
  - b) skutki – znaczne = głębokie i dotkliwe,
  - c) mieszane.
- przesłanka „winy” nie ma znaczenia,

Art. 365. 1. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska wstrzyma, w drodze decyzji, użytkowanie instalacji:

- 1) eksploatowanej bez wymaganego pozwolenia zintegrowanego;
- 2) eksploatowanej z naruszeniem warunków pozwolenia zintegrowanego przez okres przekraczający 6 miesięcy.

2. ⁽²³⁰⁾ W odniesieniu do nowo zbudowanego lub przebudowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji związanych z przedsięwzięciem zaliczonym do mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1 i 2, wojewódzki inspektor ochrony środowiska wstrzyma, w drodze decyzji:

- 1) oddanie do użytkowania, jeżeli nie spełniają one wymagań ochrony środowiska, o których mowa w art. 76;
- 2) użytkowanie w przypadku stwierdzenia niedotrzymywania wynikających z mocy prawa standardów emisyjnych albo określonych w pozwoleniu warunków emisji w okresie 30 dni od zakończenia rozruchu;
- 3) użytkowanie, jeżeli w ciągu 5 lat od oddania do użytkowania zostanie ujawnione, iż przy oddawaniu do użytkowania nie zostały spełnione wymagania ochrony środowiska, o których mowa w art. 76, i nie są one nadal spełnione, a inwestor nie dopełnił obowiązku poinformowania wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o fakcie oddawania do eksploatacji instalacji lub obiektów.

Art. 76. ⁽⁹³⁾ 1. Nowo zbudowany lub przebudowany obiekt budowlany, zespół obiektów lub instalacja nie mogą być oddane do użytkowania, jeżeli nie spełniają wymagań ochrony środowiska, o których mowa w ust. 2.

2. Wymaganiami ochrony środowiska dla nowo zbudowanego lub przebudowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji są:

- 1) wykonanie wymaganych przepisami lub określonych w decyzjach administracyjnych środków technicznych chroniących środowisko;
- 2) zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych, wynikających z ustaw lub decyzji;
- 3) uzyskanie wymaganych decyzji określających zakres i warunki korzystania ze środowiska;
- 4) dotrzymywanie na etapie wymaganych prawem badań i sprawdzeń, wynikających z mocy prawa standardów emisyjnych oraz określonych w pozwoleniu warunki emisji.

3. Nowo zbudowany lub przebudowany obiekt budowlany, zespół obiektów lub instalacja nie mogą być eksploatowane, jeżeli w okresie 30 dni od zakończenia rozruchu nie są dotrzymywane wynikające z mocy prawa standardy emisyjne albo określone w pozwoleniu warunki emisji, ustalone dla fazy po zakończeniu rozruchu.

4. Na 30 dni przed terminem oddania do użytkowania nowo zbudowanego lub przebudowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji realizowanych jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1 i 2, inwestor jest obowiązany poinformować wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o planowanym terminie:

- 1) oddania do użytkowania nowo zbudowanego lub przebudowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji;
- 2) zakończenia rozruchu instalacji, jeżeli jest on przewidywany.

- użytkowanie nie ma nic wspólnego z prawem podmiotowym o tej nazwie, tj. z ograniczonym prawem rzeczowym - określenia wyłącznie jako synonim eksploatacji tak pojmowanej instalacji (korzystania z niej).

Art. 366. 1. Decyzji, o której mowa w art. 364 i art. 365 ust. 2, nadaje się **rygor natychmiastowej wykonalności**.

2. **Rygoru natychmiastowej wykonalności** nie nadaje się, gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 365 ust. 2 pkt 3; art. 367 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. W decyzji, o której mowa w art. 364 oraz art. 365 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 i 3, określa się **termin wstrzymania działalności lub użytkowania**, uwzględniając potrzebę bezpiecznego dla środowiska zakończenia działalności lub użytkowania.

Art. 367. 1. **W razie:**

1) wprowadzania przez podmiot korzystający ze środowiska substancji lub energii do środowiska bez wymaganego pozwolenia lub z naruszeniem jego warunków.

2) naruszania przez podmiot korzystający ze środowiska warunków decyzji określającej wymagania dotyczące funkcjonowania instalacji wymagającej zgłoszenia wojewódzki inspektor ochrony środowiska **może wstrzymać**, w drodze **decyzji**, **użytkowanie instalacji**.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wojewódzki inspektor ochrony środowiska może na wniosek prowadzącego instalację, w drodze **decyzji**, ustalić termin usunięcia naruszenia.

3. W razie nieusunięcia naruszenia w wyznaczonym terminie wojewódzki inspektor ochrony środowiska **wstrzyma**, w drodze **decyzji**, użytkowanie instalacji.

4. W decyzji, o której mowa w ust. 1 i 3, **określa** się termin wstrzymania użytkowania instalacji, uwzględniając potrzebę bezpiecznego dla środowiska zakończenia użytkowania.

5. W przypadku **przekroczenia warunków decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu** przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 368. 1. W razie naruszenia warunków **decyzji określającej wymagania dotyczące eksploatacji instalacji**, z której emisja nie wymaga pozwolenia, prowadzonej przez osobę fizyczną w ramach zwykłego korzystania ze środowiska, **wójt, burmistrz lub prezydent miasta może**, w drodze **decyzji**, wstrzymać użytkowanie instalacji; art. 367 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

2. **Wójt, burmistrz lub prezydent** miasta może, w drodze **decyzji**, wstrzymać użytkowanie instalacji lub urządzenia, jeżeli osoba fizyczna nie dostosowała się do wymagań decyzji, o której mowa w art. 363.

- zakres obowiązku uzyskiwania pozwolenia na eksploatację instalacji - art. 181 i nast. POŚ,

Art. 369. Przepisów art. 367 ust. 1 lub art. 368 **nie stosuje się**, jeżeli zachodzą przesłanki do wydania decyzji zgodnie z art. 364 lub 365.

Art. 370. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska **zakazuje**, w drodze **decyzji**, produkcji, sprowadzania z zagranicy lub wprowadzania do obrotu produktów niespełniających wymagań ochrony środowiska.

Art. 371. Przepisy ustawy o odpadach wskazują **inne** niż wymienione w ustawie przypadki wstrzymywania przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, w drodze decyzji, działalności prowadzonej z naruszeniem wymagań ochrony środowiska.

Art. 372. Po stwierdzeniu, że **ustaly przyczyny wstrzymania** działalności lub użytkowania, na podstawie decyzji, o których mowa w niniejszym dziale, wojewódzki inspektor ochrony środowiska, **wójt, burmistrz lub prezydent miasta**, na **wniosek zainteresowanego**, wyraża **zgodę** na podjęcie wstrzymanej działalności lub użytkowania.

Art. 373. 1. Właściwy organ Państwowej Straży Pożarnej w razie naruszenia przepisów art. 248-269 może **wydać decyzję:**

1) nakazującą usunięcie w określonym terminie stwierdzonych uchybień lub

2) wstrzymującą uruchomienie albo użytkowanie instalacji,

jeżeli stwierdzone uchybienia mogą powodować **ryzyko wystąpienia awarii przemysłowej.**

2. Decyzji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, nadaje się **rygor natychmiastowej wykonalności.**

3. W decyzji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, określa się **termin** wstrzymania działalności, uwzględniając potrzebę bezpiecznego dla środowiska jej zakończenia.

- chodzi o przepisy dotyczące przeciwdziałaniu poważnej awarii przemysłowej – Dział II POŚ,

- organami Państwowej Straży Pożarnej właściwymi do stosowania odpowiedzialności administracyjnej w sprawach z zakresu ochrony przed poważnymi awariami przemysłowymi są:

a) komendant powiatowy Państwowej Straży Pożarnej - w sprawach dotyczących zakładów o zwiększonym ryzyku,

b) komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej - w sprawach dotyczących zakładów o dużym ryzyku (art. 3 pkt 45).

Art. 374. 1. Decyzje, o których mowa w niniejszym dziale, z **wyjątkiem** decyzji określonych w art. 365 i 372, dotyczące:

1) ruchu zakładu górniczego - wymagają **uzgodnienia** z dyrektorem właściwego okręgowego albo specjalistycznego urzędu górniczego;

2) morskiego pasa ochronnego - wymagają **uzgodnienia** z właściwym dyrektorem urzędu morskiego.

2. **Niezajęcie stanowiska**, w terminie 14 dni, przez organ właściwy do uzgodnienia oznacza brak uwag i zastrzeżeń.

3. Uzgodnienie nie jest wymagane, jeżeli decyzja jest podejmowana w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub bezpośredniego zagrożenia pogorszeniem stanu środowiska w znacznych rozmiarach.

Art. 375. Postępowanie w sprawie wydania decyzji, o których mowa w niniejszym dziale, **wszczyzna się z urzędu.**

Istotne znaczenie w odpowiedzialności administracyjnej w ochronie środowiska mają także przepisy POŚ dotyczące administracyjnych kar pieniężnych, zawarte w Tytule V „Środki finansowo – prawne”.

Art. 272. Środki finansowo-prawne ochrony środowiska stanowią w szczególności:

1) opłata za korzystanie ze środowiska;

2) administracyjna kara pieniężna;

3) zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska.

Art. 273. 1. **Opłata za korzystanie ze środowiska jest ponoszona za:**

1) wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;

2) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi;

3) pobór wód;

4) składowanie odpadów.

2. **Administracyjna kara pieniężna** jest ponoszona za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska, ustalonych decyzją w zakresie określonym w ust. 1, a także w zakresie magazynowania odpadów i emitowania hałasu do środowiska.

3. Przepisy ustawy o ochronie przyrody i przepisy ustawy - Prawo geologiczne i górnicze oraz innych ustaw określają odrębne przypadki i zasady ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych.

Art. 275. Do ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych są obowiązane, z zastrzeżeniem art. 284 ust. 2, **podmioty korzystające ze środowiska.**

Art. 276. 1. Podmiot korzystający ze środowiska **bez uzyskania wymaganego pozwolenia lub innej decyzji ponosi opłatę podwyższoną za korzystanie ze środowiska.**

2. W razie korzystania ze środowiska z **przekroczeniem lub naruszeniem warunków określonych w pozwoleniu lub innej decyzji** podmiot korzystający ze środowiska ponosi, oprócz opłaty, **administracyjną karę pieniężną.**

Art. 277. 1. Opłaty za korzystanie ze środowiska podmiot korzystający ze środowiska wnosi na rachunek urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce korzystania ze środowiska.

2. Opłaty za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wynikające z eksploatacji urządzeń, wnosi się na rachunek urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce rejestracji podmiotu korzystającego ze środowiska.

3. Administracyjne kary pieniężne podmiot korzystający ze środowiska wnosi na rachunek wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, który wydał decyzje w przedmiocie wymierzenia kary.

4. Wpływy z tytułu opłat i kar stanowią przychody odpowiednich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 292. Podmiot korzystający ze środowiska ponosi opłaty **podwyższone o 500 % w przypadku braku wymaganego pozwolenia na:**

- 1) wprowadzanie do powietrza gazów lub pyłów;
- 2) pobór wód lub wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi.

Art. 293. 1. Za składowanie odpadów bez uzyskania decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów podmiot korzystający ze środowiska ponosi, z zastrzeżeniem ust. 3-5, opłaty podwyższone w **wysokości 0,05 jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku za każdą dobę składowania.**

2. Magazynowanie odpadów bez wymaganej decyzji określającej sposób i miejsce magazynowania traktuje się jako składowanie odpadów bez wymaganej decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Za składowanie odpadów w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym podmiot korzystający ze środowiska ponosi opłaty podwyższone w **wysokości 0,1 jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku za każdą dobę składowania.**

4. W przypadku pozbycia się odpadów:

1) nad brzegami zbiorników wodnych, a zwłaszcza w strefach ochronnych ujęć wód i na terenach wypływu wód z warstw wodonośnych,

2) na terenach parków narodowych i rezerwatów przyrody,

3) na terenach leśnych albo uzdrowiskowych lub na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe,

podmiot korzystający ze środowiska ponosi opłaty podwyższone w wysokości **0,15** jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku za każdą dobę składowania.

5. Podmiot korzystający ze środowiska w przypadku pozbycia się odpadów do śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych, morskich wód wewnętrznych lub wód morza terytorialnego ponosi opłatę podwyższoną w wysokości **100-krotnej jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku.**

6. Przepisy ust. 3-5 stosuje się odpowiednio, jeżeli składowanie odpadów jest zabronione na podstawie ustawy o odpadach.

Art. 309. 1. Karę wymierza się w wysokości 10-krotnej wielkości jednostkowej stawki opłat:

1) za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;

2) za pobór wód.

2. Za składowanie odpadów z naruszeniem warunków dotyczących rodzaju i sposobów składowania odpadów, określonych w decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska, lub magazynowanie odpadów z naruszeniem decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów wymierza się karę w wysokości 0,1 jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku za każdą dobę składowania.

Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu

- cel dyrektywy harmonizacja prawodawstwa państw członkowskich przez ustanowienie wspólnych zasad odpowiedzialności za szkody w środowisku,

- pkt 2 preambuły - zasada "zanieczyszczający płaci" podmiot, który spowodował szkodę lub zagrożenie musi ponieść finansowe konsekwencje,

- do celów oceny szkód dotyczących powierzchni ziemi, zdefiniowanych w niniejszej dyrektywie, pożądane jest wykorzystanie procedur oceny ryzyka w celu określenia prawdopodobnego zakresu negatywnego wpływu na zdrowie ludzi,

- dyrektywa nie ma zastosowania w przypadku szkody osobistej, szkody wyrządzonej na mieniu prywatnym lub strat gospodarczych i nie narusza żadnych praw dotyczących tego typu szkód,

- szkoda wyrządzona przed upływem nieprzekraczalnego terminu wykonania niniejszej dyrektywy nie powinna być objęta jej przepisami.

- odpowiedzialności wprowadzone przez dyrektywę ma charakter administracyjny,

- dyrektywę stosuje się tylko do szkód powstałych po 30.04.2007

- dyrektywa nie ma zastosowania do szkód wyrządzanych środowisku naturalnemu lub bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem takich szkód wynikających ze zdarzenia, za które

odpowiedzialność jest objęta zakresem stosowania międzynarodowych konwencji wymienionych w załączniku IV, włącznie z ich przyszłymi zmianami, obowiązujących w zainteresowanym Państwie Członkowskim,

- dyrektywa nie narusza prawa podmiotu gospodarczego do ograniczenia własnej odpowiedzialności zgodnie z krajowym ustawodawstwem wykonawczym do Konwencji z 1976 r. o ograniczeniu odpowiedzialności za roszczenia morskie (LLMC) z 1976 r., włącznie z wszelkimi zmianami w tej konwencji, lub Konwencji strasburskiej z 1988 r. o ograniczeniu odpowiedzialności w żegludze śródlądowej (CLNI), włącznie z wszelkimi przyszłymi zmianami w tejże konwencji.

- dyrektywa nie wprowadza obowiązkowych ubezpieczeń, ale zachęca państwa członkowskie do promowania rozwoju odpowiednich instrumentów ubezpieczeniowych

- dyrektywa nie ma zastosowania do szkód, jeśli od emisji, zdarzenia lub wypadku, które je wywołały, upłynęło ponad 30 dni,

- dyrektywa nie stanowi przeszkody dla Państw Członkowskich w zakresie utrzymywania i przyjmowania bardziej rygorystycznych przepisów związanych z zapobieganiem i zaradzeniem szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu, włącznie z identyfikowaniem dodatkowych rodzajów działalności, które podlegałyby wymaganiom niniejszej dyrektywy dotyczącym zapobiegania i zaradzenia szkodom, a także identyfikowania dalszych stron za nie odpowiedzialnych.

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U.07.75.493 z 26 kwietnia 2007 r.) dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. Urz. UE L 143/56 z 30.04.2004, str. 56). Stąd też konieczność implementacji postanowień dyrektywy.

Art. 1. Ustawa określa zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku.

Przepis art. 1 określa tylko przedmiot ustawy. Termin „odpowiedzialność” wiąże się z dwoma zjawiskami:

- a) zapobiegania szkodom w środowisku (odpowiedzialność prewencyjna),
- b) naprawianie szkód w środowisku (odpowiedzialność kompensacyjna).

Pomimo braku bezpośredniego wyeksponowania w ustawie zasady „**zanieczyszczający płaci**” to jednak ona przyświecała procesowi legislacyjnemu zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Wagi tej ustawy nie należy jednak przeceniać, nie wyłącza ona, ani nie zastępuje innych rodzajów odpowiedzialności prawnej w ochronie środowiska, na którą składają się odpowiedzialność: **cywilna** (przepisy k.c. z modyfikacjami przewidzianymi w innych ustawach), **karna** (kodeks karny – rozdział XXII k.k. „Przestępstwa przeciwko środowisku”, co najmniej kilkanaście ustaw zawierających znamiona przestępstw, kodeks wykroczeń, kilkadziesiąt ustaw szczególnych, ustawa z 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych) **i administracyjna** (odpowiedzialność za delikty administracyjne realizowana w formie administracyjnych kar pieniężnych i opłat podwyższonych, zadośćuczynienie bądź nawiązka administracyjna art. 362 POŚ, wstrzymanie działalności zagrażającej środowisku POŚ i inne ustawy). Do odpowiedzialności administracyjnej należy także zaliczyć przepisy przedmiotowej ustawy, która tylko i wyłącznie wzbogaca instrumenty odpowiedzialności prawnej na zasadach przewidzianych w ustawie (szkody trojakiemu rodzaju – przyrodnicze, w wodach, powierzchni ziemi, wyłączenie stosowania art. 362 POŚ). To właśnie ta ustawa odrywa się w znacznej mierze od odpowiedzialności cywilnej i przede wszystkim określa **obowiązki organów administracji publicznej**.

Podstawowe założenie tej ustawy to konstatacja, że szkody w środowisku stanowią poważne zagrożenie przede wszystkim dla zdrowia i życia człowieka, a więc zapobieganie im i ich naprawa powinny być prawnie uregulowane oraz niezbędność stosowania przede wszystkim właśnie **zasady prewencji i przezorności i zasady „zanieczyszczający płaci”**.

Do tej zasady zresztą odwołano się także w **uzasadnieniu** do projektu ustawy: „Podstawowym celem transpozycji dyrektywy 2004/35/WE jest zapewnienie rzeczywistego wdrożenia zasady „zanieczyszczający płaci”, a także zlikwidowanie barier w konkurencyjności podmiotów gospodarczych, gospodarujących w różnych krajach Wspólnoty, których działalność może stać się źródłem bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem szkody lub szkody w środowisku”.

Ustawa ta odnosi się także do poważnego konfliktu - z jednej strony mamy działania w zakresie ochrony środowiska, z drugiej jednak strony ustawodawca jest świadomy, że ingerencji w środowisko nie da się uniknąć, przede wszystkim w związku z działalnością

gospodarczą. Dlatego też choć nacisk kładzie się na działania prewencyjne to jednak część przepisów ustawy poświęcona jest naprawie szkód.

Jeśli chodzi o stosunek uregulowań tej ustawy, a POŚ – **art. 7a umieszczony w zasadach:**

Art. 7a. Do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493) stosuje się przepisy tej ustawy.

A więc ścisły związek – ujednoczenie systemu odpowiedzialności, raczej nie lex specialis wobec innych aktów, wyznaczenie granicy między działaniami jednostki w zakresie odpowiedzialności za szkodę, a działaniami władz.

Artykuł 1 – **dyrektywa wykładni całej ustawy w duchu prewencji i restytucji. Prewencja > naprawą.**

Art. 2. 1. Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku:

1) spowodowanych przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą ryzyko szkody w środowisku;

2) spowodowanych przez inną działalność niż ta, o której mowa w pkt 1, podmiotu korzystającego ze środowiska, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych oraz wystąpiły z winy podmiotu korzystającego ze środowiska.

2. Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku, wywołanych emisją rozproszoną, pochodzącą z wielu źródeł, gdy jest możliwe ustalenie związku przyczynowego między bezpośrednim zagrożeniem szkodą w środowisku lub szkodą w środowisku a działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

Artykuł ten wprowadza **dwa reżimy** odpowiedzialności za szkodę lub bezpośrednie zagrożenie szkodą:

- 1) odpowiedzialność **obiektywną** – na zasadzie ryzyka (ust. 1 pkt 1),
- 2) odpowiedzialność **na zasadzie winy** (ust. 1 pkt 2).

W obu tych rodzajach odpowiedzialności mamy do czynienia z:

- a) podmiotem ponoszącym odpowiedzialność,
- b) działalnością tego podmiotu,
- c) zdarzeniem, którego wystąpienie uruchamia odpowiedzialność,
- d) związkiem przyczynowym między działalnością podmiotu, a zdarzeniem.

Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka – zakłada, że podmiot ponosi odpowiedzialność już w sytuacji, gdy szkoda lub możliwość jej wystąpienia pozostaje w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością niezależnie od działania lub zaniechania prowadzącego zakład „szczególnie w związku z dynamicznym rozwojem nowych technologii wykorzystywanych w jego działalności.

Odpowiedzialność na zasadzie winy – wina z dwóch elementów: obiektywnego (bezprawność) oraz subiektywnego (wina sensu stricte), wina umyślna i nieumyślna (tu niedbalstwo i lekkomyślność)

Wina umyślna – „sprawca ma świadomość szkodliwego skutku swego zachowania się i przewiduje jego nastąpienie, celowo do niego zmierza lub co najmniej się na wystąpienie tych skutków godzi.”

Wina nieumyślna – „sprawca przewiduje możliwość wystąpienia szkodliwego skutku, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że zdoła go uniknąć, albo też nie przewiduje możliwości wystąpienia tych skutków, choć powinien i może je przewidywać”

Różnica polega na tym, że w sytuacji, kiedy mamy do czynienia z tzw. „**działalnością stwarzającą ryzyko szkody w środowisku**”, która została wymieniona, zdefiniowana w **art. 3** to podmiot odpowiada za każdą szkodę i zagrożenie taką szkodą **bez względu na winę**. Kiedy jednak mamy do czynienia z inną działalnością niż stwarzająca ryzyko szkody w środowisku, to podmiot odpowiada w trybie tej ustawy tylko za szkodę i za zagrożenie szkodą w gatunkach chronionych lub siedliskach chronionych **na zasadzie winy**.

Ad. A Zakres podmiotowy:

Podmiot ponoszący odpowiedzialność – tu nazwany **podmiotem korzystającym ze środowiska** – definicja w art. 6 pkt 9 ustawy – odwołanie do POŚ + określenie zakresu przez wskazanie rodzaju działalności:

„podmiocie korzystającym ze środowiska - rozumie się przez to podmiot korzystający ze środowiska w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku lub inną działalność, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, powodującą bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku”

Ad. B

Działalność podmiotu ponoszącego odpowiedzialność:

- a) **działalność stwarzająca ryzyko szkody w środowisku** – art. 3 – pełna odpowiedzialność, bez względu na winę i bezprawność,
- b) **inna działalność** – ograniczona odpowiedzialność – musi istnieć **wina, a szkoda w siedliskach i gatunkach chronionych,**

Problem – jak rozumieć to ryzyko, jak je mierzyć, oceniać – trzeba chyba jednak odwołać się do art. 3 – to ustawodawca wyznaczył jako to działalność wywołuje ryzyko...

Ad. C

Zdarzenie uruchamiające odpowiedzialność:

Istotne pojęcie – **szkoda** – art. 6 pkt 11 ustawy:

11) **szkodzie w środowisku** - rozumie się przez to negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska:

- a) w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych, z tym że szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych **nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub zgodnie z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,**
- b) w wodach, mającą znaczący negatywny wpływ na stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód,
- c) w powierzchni ziemi, przez co rozumie się zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi;

Najważniejsza tutaj jest szkoda przyrodnicza (w gatunkach i siedliskach chronionych), za nią także odpowiada przecież, co prawda na zasadzie winy podmiot, który nie prowadzi

działalności stwarzającej ryzyko w środowisku. Istotne są art. 24 i 25 ustawy o ochronie przyrody o czym później...

ISTOTNE – ustawodawca wyłączył z zakresu tej szkody **uprzednio zidentyfikowany negatywny** wpływ wynikający z działania podmiotu korzystającego ze środowiska, który:

a) **uzyskał na to zezwolenie zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody**

lub

b) **uzyskał decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,**

I tak ustawa o ochronie przyrody:

Art. 33. 1. ⁽⁴⁾ **Zabrania się** podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w **znaczący** sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został **wyznaczony obszar Natura 2000, z zastrzeżeniem art. 34.**

2. ⁽⁵⁾ Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do **projektowanych** obszarów Natura 2000, znajdujących się na **liście, o której mowa w art. 27 ust. 1** (*Minister właściwy do spraw środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej*), do czasu odmowy zatwierdzenia albo zatwierdzenia tych obszarów przez Komisję Europejską jako obszary Natura 2000 i ich wyznaczenia w trybie przepisów, o których mowa w art. 28.

3. ⁽⁶⁾ Projekty planów i projekty zmian do przyjętych planów oraz planowane przedsięwzięcia, które **nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów, o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony,** a które mogą na te obszary **znacząco oddziaływać**, wymagają **przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.**

4-6. ⁽⁷⁾ (uchylone).

Art. 34. 1. Jeżeli przemawiają za tym **konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego**, w tym wymogi o charakterze *społecznym lub gospodarczym*, i **wobec braku rozwiązań alternatywnych**, właściwy miejscowo **wojewoda**, a na obszarach morskich **dyrektor właściwego urzędu morskiego**, może **zezwolić** na realizację planu lub przedsięwzięcia, które **mogą mieć negatywny** wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, zapewniając wykonanie **kompensacji przyrodniczej** niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli na obszarze Natura 2000 występuje siedlisko lub gatunek **o znaczeniu priorytetowym**, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
- 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Art. 35. 1. Wydając zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego **ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej.**

2. Koszty kompensacji przyrodniczej ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.

3. Wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego nadzoruje wykonanie kompensacji przyrodniczej.

4. Wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego informuje ministra właściwego do spraw środowiska o zezwoleniach, o których mowa w art. 34, o ich wykorzystaniu oraz o skutkach realizacji planu lub przedsięwzięcia i wykonanej kompensacji przyrodniczej.

Art. 35a. ⁽⁸⁾ W przypadku planowanych przedsięwzięć, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 i nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony, **zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, zastępuje się decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, w rozumieniu**

ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska; do decyzji stosuje się odpowiednio art. 34 i 35.

POŚ:

DZIAŁ VI

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Rozdział 1

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów

Rozdział 2

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć

Rozdział 3

Postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko

Według Wojciecha Radeckiego – gdy te dwie sytuacje, to brak odpowiedzialności, bo to nie jest objęte pojęciem szkody. Ale - co w sytuacji, kiedy decyzja została uzyskana sprzecznie z prawem krajowym, albo wspólnotowym – np. Dolina Rospudy i budowa obwodnicy Augustowa – 2 możliwości:

- 1) nie ma odpowiedzialności z tej ustawy, ale kwestia odpowiedzialności za naruszenie prawa wspólnotowego,
- 2) można przypisać odpowiedzialność, bo przesłanka: „uprzednio zidentyfikowany negatywny wpływ”, co jeśli w decyzji brak odniesienia, a wystąpiła szkoda....

Od **szkody** do definicji **BEZPOŚREDNIEGO ZAGROŻENIA SZKODĄ W ŚRODOWISKU**: - art. 6 pkt 1 ustawy:

1) **bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku** - rozumie się przez to wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia szkody w środowisku w dającej się przewidzieć przyszłości;

Ad. D

Związek przyczynowy:

Powiązanie między działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska, a zdarzeniem powodującym zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodą,

Czy rozumiany:

- a) **cywilistycznie – jako związek adekwatny, normalny, typowy, przeciętny – art. 361 k.c.**

2 etapy badania – 1) odpowiedź na pytanie: Czy w ogóle określony skutek pozostaje w relacji przyczynowej do zdarzenia stanowiącego podstawę czyjejś odpowiedzialności? (warunek konieczny – sine qua non) 2) Czy jest to związek normalny?

Art. 6 – ciężar udowodnienia na organie ochrony środowiska

- b) **karnistycznie – conditio sine qua non** (gdyby nie było działalności nie doszłoby do szkody, zagrożenia szkoda)

WINA – jej badanie ma sens, kiedy:

- a) szkoda przyrodnicza lub bezpośrednio nią zagrożenie,
b) nie wywołana działalnością inną niż stwarzającą ryzyko szkody w środowisku.

Brak definicji w ustawie – więc trzeba się odwołać do koncepcji cywilistycznych (obiektywna bezprawność i subiektywny zły zamiar lub niedbalstwo), także tzw. wina nieумыślna.

EMISJA ROZPROSZONA – pochodząca z wielu źródeł, konieczny związek przyczynowy między szkodą, a działalnością **konkretnego** przedmiotu – trzeba wykazać, że gdyby nie było tej działalności, to z prawdopodobieństwem granicznym z pewnością należałoby przyjąć, że nie doszłoby do szkody, definicja emisji art. 6 pkt 5 **5) emisji** - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- a) substancje oraz ich mieszaniny lub roztwory,
b) energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne,
c) organizmy lub mikroorganizmy;

art. 6 k.c.

Substancja – art. 3 pkt 36 POŚ - 36) **substancji** - rozumie się przez to pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka;

Art. 3. 1. Do działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku zalicza się:

1) z zakresu ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 oraz z 2006 r. Nr 144, poz. 1042) - działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, wymagającą uzyskania zezwolenia;

2) z zakresu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902, z późn. zm.²⁾) - eksploatację instalacji wymagającą uzyskania:

a) pozwolenia zintegrowanego,

b) pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;

3) z zakresu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251):

a) działalność w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów wymagającą uzyskania zezwolenia,

b) działalność w zakresie zbierania odpadów oraz działalność w zakresie transportu odpadów wymagające uzyskania zezwolenia,

c) działalność zwolnioną z obowiązku uzyskania odrębnego zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, zbierania lub transportu odpadów na podstawie art. 31 tej ustawy,

d) działalność wymagającą zgłoszenia do rejestru na podstawie art. 33 ust. 5 tej ustawy;

4) z zakresu ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.³⁾) - wymagające uzyskania pozwolenia wodnoprawnego:

a) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,

b) pobór oraz odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych,

c) retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych;

5) z zakresu ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 233) - zamknięte użycie GMO oraz zamierzone uwolnienie GMO do środowiska, w tym wprowadzanie produktów GMO do obrotu;

6) z zakresu rozporządzenia Rady nr 259/93 z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie, do Wspólnoty Europejskiej oraz poza jej obszar (Dz. Urz. WE L 30 z 06.02.1993, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 176) - międzynarodowy obrót odpadami.

2. Do działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku zalicza się również:

1) produkcję, wykorzystanie, przechowywanie, przetwarzanie, składowanie, uwalnianie do środowiska oraz transport:

- a) substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.⁴⁾),
- b) środków ochrony roślin w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. z 2004 r. Nr 11, poz. 94, z późn. zm.⁵⁾),
- c) produktów biobójczych w rozumieniu ustawy z dnia 13 września 2002 r. o produktach biobójczych (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 252);

2) transport:

- a) towarów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.⁶⁾),
- b) towarów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 31 marca 2004 r. o przewozie koleją towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 97, poz. 962, z 2005 r. Nr 141, poz. 1184 oraz z 2006 r. Nr 249, poz. 1834),
- c) materiałów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. z 2006 r. Nr 99, poz. 693),
- d) materiałów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 857).

Transpozycja załącznika III do dyrektywy 2004/35/WE – wyczerpujące wyliczenie działalności stwarzającej ryzyko, **3 grupy działalności:**

- a) działalność wymagająca zezwolenia,
- b) działalność polegająca na produkcji, wykorzystaniu, przechowywaniu, przetwarzaniu, składowaniu, uwalnianiu do środowiska oraz transporcie, których przedmiotem są materiały uznane za niebezpieczne: niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne, środki ochrony roślin, produkty biobójcze,
- c) transport towarów i materiałów niebezpiecznych.

Wyłączenia z zakresu przedmiotowego ustawy:

Art. 4. Przepisów ustawy nie stosuje się:

1) *jeżeli od emisji lub zdarzenia, które spowodowały bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku, upłynęło więcej niż 30 lat;*

2) *jeżeli bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez:*

a) *konflikt zbrojny, działania wojenne, wojnę domową lub powstanie zbrojne,*

b) *katastrofę naturalną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 i Nr 74, poz. 676 oraz z 2006 r. Nr 50, poz. 360 i Nr 191, poz. 1410),*

c) *działalność, której głównym celem jest obrona narodowa, bezpieczeństwo międzynarodowe lub której celem jest ochrona przed klęską żywiołową.*

a) – tak jak w rozumieniu prawa międzynarodowego,

b) Art. 3. 1. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) **klęsce żywiołowej** - rozumie się przez to katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem,

2) **katastrofie naturalnej** - rozumie się przez to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powódzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu,

3) **awarii technicznej** - rozumie się przez to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości.

2. Katastrofą naturalną lub awarią techniczną może być również zdarzenie wywołane **działaniem terrorystycznym.**

Art. 5. Przepisów ustawy nie stosuje się do:

1) *szkód jądrowych w zakresie uregulowanym w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. - Prawo atomowe (Dz. U. z 2007 r. Nr 42, poz. 276);*

2) *gospodarki leśnej prowadzonej zgodnie z zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, o której mowa w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435, z późn. zm.⁷⁾).*

Wynika to z własnego reżimu odpowiedzialności w Prawie atomowym – art. 100:

Odnosnie gospodarki leśnej – nie było tego punktu w projekcie, nie w dyrektywie, wg Radeckiej regulacja pozorna - bo trwale zrównoważona gospodarka leśna nie może być przyczyną szkody lub zagrożenia nią

Art. 6. 1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) **gospodarka leśna** - działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu;

1a) **trwale zrównoważona gospodarka leśna** - działalność zmierzającą do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystania w sposób i tempie zapewniającym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności do wypełniania, teraz i w przyszłości, wszystkich ważnych ochronnych, gospodarczych i socjalnych funkcji na poziomie lokalnym, narodowym i globalnym, bez szkody dla innych ekosystemów;

Art. 7. 1. **Trwale zrównoważoną gospodarke leśną** prowadzi się według planu urządzania lasu lub uproszczonego planu urządzania lasu, z uwzględnieniem w szczególności następujących celów:

1) zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą;

2) ochrony lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na:

- a) zachowanie różnorodności przyrodniczej,
- b) zachowanie leśnych zasobów genetycznych,
- c) walory krajobrazowe,
- d) potrzeby nauki;

3) ochrony gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym;

4) ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych;

5) produkcji, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

2. Gospodarka leśna w lasach stanowiących rezerwaty przyrody oraz wchodzących w skład parków narodowych uwzględnia zasady określone w przepisach o ochronie przyrody.

3. Gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 8. Gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad:

1) powszechnej ochrony lasów;

2) trwałości utrzymania lasów;

3) ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów;

4) powiększania zasobów leśnych.

Art. 6.

Chronione siedliska przyrodnicze:

1. siedliska objęte jedną z form ochrony przyrody z ustawy o ochronie przyrody:

- ochrona obszarowa: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000,
- ochrona obiektowa: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego

2. nie objęte ochroną na powyższej podstawie, ale korzystające z ochroną na podstawie art. 33 ust. 2 – projektowane obszary Natura 2000 od momentu umieszczenia ich na liście sporządzonej przez MŚ na podstawie art. 27 ust. 1 ust. o ochronie przyrody do czasu zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia tych obszarów przez Komisję Europejską

3. siedliska należące do typów s. określonych w wydanym na podstawie art. 28 ust. 1 ust. o ochronie przyrody rozporządzenia MŚ 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – obszary specjalnej ochrony ptaków w rozumieniu art. 25 pkt 2 UOP po ich wyznaczeniu zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej – art. 28 ust. 1

4. siedliska oraz miejsca rozrodu gatunków chronionych – ustalone przez wojewodę na podstawie art. 60 ust. 3 UOP:

- a) strefy ochrony ostoi oraz stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową,
- b) strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową ,

5. miejsca lęgu, pierzenia i zimowania ptaków wędrownych oraz miejsca ich zatrzymywania się wzdłuż tras wędrówek – Konwencja o ochronie wędrowych gatunków dzikich zwierząt z Bonn 23 czerwca 1979 r. – ratyfikacja przez Polskę 2003 r.

Gatunki chronione

1. gatunki objęte ochroną na podstawie UoP – 3 rozporządzenia MŚ:

- a) 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną,
- b) 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną,
- c) 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną,

2. gatunki ptaków wędrownych – wspomniana Konwencja Bońska

Art. 7. 1. Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest wojewoda.

2. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku wystąpiły na obszarze dwóch lub więcej województw, właściwy jest wojewoda, który pierwszy powziął informację o ich wystąpieniu.

3. Wojewoda, o którym mowa w ust. 2, podejmuje działania w porozumieniu z wojewodą, na którego obszarze działania wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku.

W trakcie prac nad ustawą zastanawiano się czy kompetencji nie powierzyć marszałkowi województwa w związku z ustawą kompetencyjną z 29 lipca 2005 r. przenoszącą z wojewody – organu administracji rządowej część kompetencji na marszałka, ale w związku z UoOP terenowym organem ochrony przyrody jest wojewoda więc.... Gestia tej administracji...

Wg Radeckiego do tego porozumienia nie stosuje się art. 106 k.p.a. – współdziałanie między organami, które nie musi być sformalizowane, a porozumienie ma dotyczyć tylko najważniejszych działań:

Wybór organów administracji do realizacji zadań wynikających z ustawy ma uzasadnienie – postępowanie może być wszczęte z urzędu (a cywilne), gdy organ poweźmie odpowiedzialność + mniejszy formalizm i szybkość załatwienia sprawy, rygor natychmiastowej wykonalności decyzji... a brak tutaj takiego typowego poszkodowanego – środowisko naturalne.

Art. 8. W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, spowodowanych przez działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5, organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest minister właściwy do spraw środowiska.

Wyjątek od zasady właściwości wojewody jako organu ochrony środowiska – jeżeli zagrożenie lub szkoda wystąpiły w związku z GMO, w związku zamkniętym użyciem GMO oraz zamierzonym uwolnieniem GMO do środowiska, w tym wprowadzeniem produktów GMO do obrotu – organem właściwym Minister właściwy do spraw środowiska- regulacja ta ma związek z art. 9 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych i dalej:

Działania zapobiegawcze i naprawcze

Art. 9. 1. W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze.

2. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany do:

1) podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników;

2) podjęcia działań naprawczych.

Obowiązki ciążące z mocy samego prawa na podmiocie korzystającym ze środowiska.

Działania zapobiegawcze – art. 6 pkt 4 - rozumie się przez to działania podejmowane w związku ze zdarzeniem, działaniem lub zaniechaniem powodującym bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku, w celu zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia szkody, w szczególności wyeliminowanie lub ograniczenie emisji;

To definicja otwarta – trzeba zrobić wszystko, żeby zapobiec szkodzie lub ją zmniejszyć, definicja emisji str 9 Nie każda emisja jest nielegalna, niedozwolona, zgodnie z art. 3 pkt 49, z zasady na podstawie odpowiednich pozwoleń jest legalna. Definicja emisji na gruncie tej ustawy jest szersza niż w POŚ (wprowadzanie organizmów i mikroorganizmów)

Def. Zanieczyszczenie - rozumie się przez to **emisję**, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska;

Gdy wystąpi szkoda – musi nastąpić pewna sekwencja działań – najpierw działania **doraźne** w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób

zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników. Po tych działaniach **działania naprawcze** – art. 6 pkt 3 - **działaniach naprawczych** - rozumie się przez to wszelkie działania, w tym działania ograniczające lub tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, w szczególności:

oczyszczanie gleby i wody,

przywracanie naturalnego ukształtowania terenu,

zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności,

reintrodukcję zniszczonych gatunków,

prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej i walorów krajobrazowych na danym terenie; wyliczenie też przykładowe – wszelkie działania prowadzące do osiągnięcia założonego przez ustawodawcę efektu, którym ma być:

a) przede wszystkim usunięcia zagrożenia zdrowia ludzi,

b) ponadto przywrócenie na danym terenie:

- **równowagi przyrodniczej** – art. 3 pkt 32 **POŚ** - rozumie się przez to stan, w którym na określonym obszarze istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej;

- **walorów krajobrazowych** – art. 5 pkt 23 UoOP wartości ekologiczne, estetyczne lub kulturowe obszaru oraz związane z nim rzeźbę terenu, twory i składniki przyrody, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka;

- nie podjęcie tych działań – karalne na podstawie art. 28 ust. 1:

Art. 28. 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie art. 9, nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych, podlega karze grzywny.

Art. 10. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony środowiska, określi, w drodze rozporządzenia, kryteria oceny, czy w danym przypadku wystąpiła szkoda w środowisku.

Rozporządzenie – załącznik I do dyrektywy

 Dziennik Ustaw z 2008 r. Nr 82 poz. 501

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia 30 kwietnia 2008 r.

w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku²⁾

(Dz. U. z dnia 14 maja 2008 r.)

Prawo wodne:

1. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 27 listopada 2002 r.

w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

2. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 4 października 2002 r.

w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków

3. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 4 października 2002 r.

w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych.

4. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA

z dnia 16 października 2002 r.

w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach

Standardy jakości ziemi i gleby:

Art. 105. 1. Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, w drodze rozporządzenia, określi standardy jakości gleby i ziemi, uwzględniając naturalne stężenia substancji w środowisku.

2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, zostaną uwzględnione:

- 1) grupy rodzajów gruntów - według kryterium ich funkcji aktualnej lub planowanej;
- 2) standardy jakości gleby lub ziemi jako zawartości niektórych substancji w glebie albo ziemi, zróżnicowane dla poszczególnych grup rodzajów gruntów oraz z uwagi na wodoprzepuszczalność i głębokość.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, uwzględniając naturalne stężenia substancji w środowisku, może określić, w drodze rozporządzenia:

- 1) standardy jakości gleby albo ziemi, używanych do określonych prac ziemnych, w tym używanych do tego celu osadów pochodzących z dna zbiorników powierzchniowych wód stojących lub wód płynących;
- 2) referencyjne metodyki wykonywania badania jakości gleby lub ziemi;
- 3) referencyjne metodyki modelowania rozprzestrzeniania substancji w glebie i ziemi.

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 9 września 2002 r.

w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi.

(Dz. U. z dnia 4 października 2002 r.)

Istotne definicje z art.5 pkt 24 i 25 UoOP - wprowadzone art. 34

- 24) **właściwy stan ochrony gatunku** - sumę oddziaływań na gatunek, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na rozmieszczenie i liczebność jego populacji na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego gatunku, przy której dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało;
- 25) **właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego** - sumę oddziaływań na siedlisko przyrodnicze i jego typowe gatunki, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na naturalne rozmieszczenie, strukturę, funkcje lub przeżycie jego typowych gatunków na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego siedliska, przy której naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konieczne do długotrwałego utrzymania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony;"

Art. 11. 1. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych, lub wystąpiła szkoda w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska.

2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę podmiotu korzystającego ze środowiska oraz jego adres zamieszkania albo adres siedziby;*
- 2) określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) - w przypadku wykonywania tej działalności;*
- 3) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;*
- 4) opis działań zapobiegawczych i naprawczych podjętych do chwili zgłoszenia.*

3. Podmiot korzystający ze środowiska, na każde żądanie organu ochrony środowiska, jest obowiązany niezwłocznie udzielić informacji o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku, także jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że takie zagrożenie lub taka szkoda wystąpiły.

Art. 28. 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie art. 9, nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych, podlega karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto, będąc obowiązany na podstawie art. 11, nie zgłasza do organu ochrony środowiska i wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

Zgłoszenie niepotrzebne jeśli zagrożenie szkodom zostało zażegnane bo działania zapobiegawcze przyniosły skutek, jeśli nie to najpierw zgłoszenie, przy szkodzie działania naprawcze. Zgłoszenie WIOŚ jest po to, żeby mógł wykonywać swoje kompetencje z ustawy o inspekcji ochrony środowiska

Istotne też są przepisy wprowadzone ustawą dotyczącą GIOŚ:

Art. 30. W ustawie z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287) po rozdziale 4 dodaje się rozdział 4a w brzmieniu:

"Rozdział 4a

Wykonywanie zadań w zakresie szkód w środowisku

Art. 28a. 1. Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi **rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku** w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493), które wystąpiły na terenie kraju.

2. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi w formie elektronicznej.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, biorąc pod uwagę zakres informacji wymagany do sporządzania raportów dla Komisji Europejskiej dotyczących doświadczeń nabytych podczas stosowania przepisów w zakresie odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku oraz potrzebę zapewnienia dostępu do informacji o środowisku, określi, w drodze rozporządzenia, zakres informacji, które powinny być zawarte w rejestrze, o którym mowa w ust. 1, sposób prowadzenia rejestru oraz sposób udostępniania danych zawartych w rejestrze.

Art. 28b. Główny Inspektor Ochrony Środowiska przygotowuje i przekazuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska, w terminie do końca lutego każdego roku, zbiórczą informację na temat zawartości rejestru, o którym mowa w art. 28a ust. 1, za rok poprzedni.

Art. 28c. W przypadku stwierdzenia, że zgłoszone przez organ ochrony środowiska bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku mogą mieć skutki na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Główny Inspektor Ochrony Środowiska niezwłocznie zawiadamia właściwy organ państwa, na którego terytorium skutki te mogą wystąpić.

Art. 28d. Główny Inspektor Ochrony Środowiska po uzyskaniu informacji o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku, które zostały spowodowane na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a których skutki mogą oddziaływać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niezwłocznie zawiadamia o tym właściwy organ ochrony środowiska, o którym mowa w ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

Art. 28e. Przepisów art. 28c i 28d nie stosuje się do poważnych awarii przemysłowych w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska."

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia 26 lutego 2008 r.

w sprawie rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku

Art. 12. 1. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna.

2. Jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi, jest on obowiązany do podejmowania działań zapobiegawczych i naprawczych solidarnie z podmiotem korzystającym ze środowiska, który je spowodował.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli władający powierzchnią ziemi niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy o bezpośrednim zagrożeniu szkodą w środowisku lub szkodzie w środowisku dokonał zgłoszenia na podstawie art. 24.

Solidarność bierna – art. 366 Kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych (solidarność dłużników).

§ 2. Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani.

2 sytuacje:

- kilka podmiotów wywołało, zindywidualizowane,
- solidarnie z **władającym powierzchnią ziemi** - 12) władającym powierzchnią ziemi - rozumie się przez to podmiot, o którym mowa w art. 3 pkt 44 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001

r. - Prawo ochrony środowiska. - rozumie się przez to właściciela nieruchomości, a jeżeli w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej na podstawie ustawy - Prawo geodezyjne i kartograficzne ujawniono inny podmiot władający gruntem - podmiot ujawniony jako władający; - właściciel, współwłaściciel, użytkownik wieczysty, trwały zarząd, czasami posiadacz zależny, i szkód w powierzchni ziemi dotyczy ustęp 2 i 3

Art. 13. 1. Podmiot korzystający ze środowiska uzgadnia warunki przeprowadzenia działań naprawczych z organem ochrony środowiska.

2. Wniosek o uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych zawiera informacje na temat:

- 1) obszaru wymagającego podjęcia działań naprawczych;**
- 2) funkcji pełnionych przez obszar wymagający działań naprawczych;**
- 3) początkowego stanu środowiska na danym terenie;**
- 4) aktualnego stanu środowiska na danym terenie;**
- 5) planowanego zakresu i sposobu przeprowadzenia działań naprawczych oraz planowanego terminu ich rozpoczęcia i zakończenia.**

3. Uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych następuje w drodze decyzji określającej:

- 1) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;**
  - 2) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych;**
  - 3) termin rozpoczęcia i zakończenia działań naprawczych.**
- 4. W decyzji, o której mowa w ust. 3, w przypadku wystąpienia więcej niż jednej szkody w środowisku, w taki sposób, że nie można zapewnić jednoczesnego podjęcia działań naprawczych w odniesieniu do wszystkich tych szkód, organ ochrony środowiska może określić, w odniesieniu do których szkód należy podjąć działania naprawcze w pierwszej kolejności.**

5. Ustalając kolejność podejmowania działań naprawczych, organ ochrony środowiska kieruje się charakterem, zasięgiem i rozmiarem poszczególnych szkód w środowisku oraz zagrożeniem dla zdrowia ludzi, a także możliwością naturalnej naprawy elementów przyrodniczych na obszarze, na którym szkoda w środowisku wystąpiła.

6. Organ ochrony środowiska wydaje decyzję, o której mowa w ust. 3, po zasięgnięciu opinii:

- 1) dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej - w odniesieniu do szkody w wodach;**
- 2) dyrektora urzędu morskiego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach morskich;**
- 3) dyrektora okręgowego urzędu górniczego - w odniesieniu do szkody w środowisku spowodowanych ruchem zakładu górniczego;**
- 4) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach, na których występują lasy stanowiące własność Skarbu Państwa;**
- 5) dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarze parku narodowego;**
- 6) organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej - w odniesieniu do szkody w środowisku w strefach ochronnych i ujęciach wody przeznaczonej do spożycia oraz wody w kąpieliskach.**

7. Przepisów ust. 1-6 nie stosuje się w przypadku prowadzenia działań ratowniczych.

Szkoda wystąpiła – działania doraźne – przeprowadzić naprawcze, decyzja jest decyzją w rozumieniu art. 107 k.p.a. w ustawie tylko dookreślenie treści i tryb jej wydania, decyzja na wniosek podmiotu zobowiązanego do podjęcia działań naprawczych – strona w rozumieniu 28 k.p.a.

Na wniosek jak najszybciej choć błędem jest brak terminu

Opinia – dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej – szkody w wodach – wg Radeckiego trzeba wyłączyć stawy, gdyż pozostają one poza podziałem na wody płynące i stojące – to urządzenia wodne

Może wystąpić taka sytuacja, że **opinia kilku** organów lasy SP spowodowane ruchem zakładu górniczego, zasięgnięcie opinii w trybie art. 106 k.p.a. – zaskarżalne postanowienie, zażalenie tylko strona, opinia nie wiąże, trzeba się z nią tylko zapoznać

Decyzja uzgadniająca poza wymogami z k.p.a. musi zawierać elementy z 13 ust 3, od wojewody odwołanie do MŚ – skarga do WSA, Minister – ponowne rozpatrzenie sprawy 127 par. 3 k.p.a. – WSA

Kolejność działań naprawczych – 13 ust. 4 i 5

Sankcja - *Art. 29. 1. Kto, będąc obowiązany do uzgodnienia z organem ochrony środowiska warunków przeprowadzenia działań naprawczych na podstawie art. 13 ust. 1, nie spełnia tego obowiązku albo prowadzi te działania wbrew uzgodnionym warunkom, podlega karze grzywny.*

Kiedy działania ratownicze (interwencja Państwowej Straży Pożarnej) nie stosuje się

Art. 14. Minister właściwy do spraw środowiska, uwzględniając wpływ podejmowanych działań na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, potrzebę minimalizacji kosztów tych działań, możliwość osiągnięcia celów naprawy i przeciwdziałania przyszłym szkodom lub pogłębianiu szkód istniejących oraz wpływ działań naprawczych na stan elementów przyrodniczych lub ich funkcje, określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje działań naprawczych oraz warunki i sposób prowadzenia działań naprawczych.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA

z dnia 4 czerwca 2008 r.

w sprawie rodzajów działań naprawczych oraz warunków i sposobu ich prowadzenia²⁾

Art. 15. 1. Jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie podejmie działań zapobiegawczych i naprawczych, organ ochrony środowiska, w drodze decyzji, nakłada na niego obowiązek przeprowadzenia tych działań.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska określa:

1) zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych, w tym czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania na środowisko;

2) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;

3) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych;

4) termin wykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1.

3. Przy wydawaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 13 ust. 6.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 362 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Przepis ten ma zastosowanie, gdy jeśli podmiot korzystający ze środowiska sam nie podejmuje działań, oprócz odpowiedzialności karnej inne mechanizmy

Decyzja też opinia odpowiedniego organu, organ musi wydać decyzję – nie – to niedopełnienie obowiązku przez funkcjonariusza publicznego – odpowiedzialność z 231 k.k., gdy decyzja ostateczna, a podmiot zobowiązany dalej nie wykonuje - wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z 1966 r., obowiązek o charakterze niepieniężnym – środki egzekucyjne z art. 1a pkt 12 lit. b grzywna w celu przymuszenia, wykonanie zastępcze na koszt i ryzyko zobowiązanego.

Art. 231. § 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

Wyłączenie art. 362 POŚ

Dowód na to, że to odpowiedzialność administracyjna

Art. 16. Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;*
- 2) z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.*

Alternatywa pkt 1 i 2 podejmuje – obowiązek, dyrektywa może odpowiedzialność z 231 k.k.

Art. 17. 1. Jeżeli organ ochrony środowiska podejmuje działania, o których mowa w art. 16, władający powierzchnią ziemi jest obowiązany umożliwić prowadzenie działań zapobiegawczych i naprawczych z zachowaniem warunków określonych w decyzji, o której mowa w ust. 2, a także prowadzenie badania związanych z oceną szkody w środowisku.

2. Organ ochrony środowiska, w celu prowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, określa, w drodze decyzji, zakres udostępnienia powierzchni ziemi przez władającego powierzchnią ziemi oraz zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oraz termin ich rozpoczęcia i zakończenia.

3. Postępowanie w sprawie wydania decyzji, o której mowa w ust. 2, wszczyta się z urzędu.

4. Jeżeli bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku wystąpiły na terenie, do którego podmiot korzystający ze środowiska nie posiada tytułu prawnego, władający powierzchnią ziemi jest obowiązany umożliwić prowadzenie działań zapobiegawczych i naprawczych z zachowaniem warunków określonych odpowiednio w decyzji, o której mowa w art. 13 ust. 3, lub w decyzji, o której mowa w art. 15 ust. 1, a także prowadzenie badania związanych z oceną szkody w środowisku.

5. Przepisów ust. 1-4 nie stosuje się w przypadku prowadzenia działań ratowniczych.

Umożliwienie dostępu do ziemi/terenu nawet jeśli nie sprawca szkody

41) **tytule prawnym** - rozumie się przez to prawo własności, użytkowanie wieczyste, trwałe zarząd, ograniczone prawo rzeczowe albo stosunek zobowiązaniowy;

Można rygor natychmiastowej wykonalności jeśli spełnione przesłanki z artykułu 108 k.p.a., odniesienie do decyzji wydanych na podstawie art. 13 ust. 3 i 15 ust. 1 – w tym wypadku władający będzie także strona,

Sankcja karna **Art. 29. 1.** Kto, będąc obowiązany do uzgodnienia z organem ochrony środowiska warunków przeprowadzenia działań naprawczych na podstawie art. 13 ust. 1, nie spełnia tego obowiązku albo prowadzi te działania wbrew uzgodnionym warunkom, podlega karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto uniemożliwia prowadzenie działań zapobiegawczych lub naprawczych zgodnie z obowiązkami określonymi w art. 17 ust. 1 i 4.

+ przeszkadzanie w działaniach ratowniczych -

Art. 172. Kto przeszkadza działaniu mającemu na celu zapobieżenie niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 18. 1. Władającemu powierzchnią ziemi za szkody, jakie poniósł w wyniku działań, o których mowa w art. 16 pkt 1, przysługuje odszkodowanie od organu ochrony środowiska. W przypadku działań, o których mowa w art. 16 pkt 2 i w art. 17 ust. 4, odszkodowanie przysługuje od podmiotu korzystającego ze środowiska.

2. Na żądanie władającego powierzchnią ziemi organ ochrony środowiska ustala wysokość odszkodowania w drodze decyzji; decyzja jest ostateczna.

3. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 2, organ ochrony środowiska może zasięgnąć opinii rzeczoznawcy majątkowego.

4. Strona niezadowolona z przyznanego odszkodowania może wnieść powództwo do sądu powszechnego. Powództwo przysługuje także w przypadku niewydania decyzji przez właściwy organ ochrony środowiska w terminie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia żądania, o którym mowa w ust. 2.

5. Wniesienie powództwa nie wstrzymuje wykonania decyzji, o której mowa w ust. 2.

Szkoda w rozumieniu prawa cywilnego, roszczenia też cywilnoprawne, postępowanie mieszane cywilno-administracyjne, przedawnienie 3 lata (10 lat - wystąpiło) od dowiedzenia się

Art. 19. Podmiot korzystający ze środowiska, obowiązany do przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, informuje organ ochrony środowiska o ich zakończeniu.

Brak terminu, brak sankcji 1 jeśli we własnym zakresie prowadzi działania zapobiegawcze, 2 prowadzi działania naprawcze uzgodnione z organem, 3. prowadzi naprawcze na podstawie decyzji, żeby umożliwić działania kontrolne

Art. 20. 1. Na obszarze, na którym występuje bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku, organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na podmiot korzystający ze środowiska prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku, która jest przyczyną bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, obowiązek prowadzenia pomiarów zawartości substancji w glebie, ziemi lub wodzie lub monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany przechowywać wyniki pomiarów oraz dane z monitoringu przez okres 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą te wyniki i dane, oraz przedkładać je organowi ochrony środowiska na jego żądanie.

3. W decyzji, o której mowa w ust. 1, organ ochrony środowiska określa:

- 1) zakres pomiarów;*
- 2) metodykę prowadzenia pomiarów;*
- 3) termin i formę przedkładania wyników pomiarów organowi ochrony środowiska;*
- 4) w przypadku gdy bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez działalność więcej niż jednego podmiotu korzystającego ze środowiska - podział obowiązków między tymi podmiotami.*

4. Podmiot korzystający ze środowiska zapewnia wykonanie pomiarów, o których mowa w ust. 1, przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087, z późn. zm.⁸⁾), w zakresie badań, do których wykonywania jest obowiązany.

5. Podmiot korzystający ze środowiska, posiadający certyfikat systemu zarządzania jakością, może wykonywać pomiary, o których mowa w ust. 1, we własnym laboratorium, pod warunkiem że laboratorium to jest również objęte systemem zarządzania jakością.

6. W przypadkach, o których mowa w art. 16, jeżeli organ ochrony środowiska stwierdza taką potrzebę, pomiary lub monitoring, o których mowa w ust. 1, wykonuje wojewódzki inspektor ochrony środowiska.

UoOP

Art. 112. 1. W ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi się monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

2. **Monitoring przyrodniczy** polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej na wybranych obszarach, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody, w tym na obserwacji siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Brak sankcji, polecenie służbowe do WIOŚ, działalność stwarzająca ryzyko + przyczyna bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody, akredytacje musi udowodnić korzystający

Rozdział 3

Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych

Art. 21. Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oznaczają uzasadnione koszty związane z koniecznością zapewnienia właściwego i efektywnego przeprowadzenia tych działań, w tym koszty:

- 1) *gromadzenia danych i oceny bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;*
- 2) *opracowania i oceny projektów działań zapobiegawczych lub naprawczych, w tym projektów alternatywnych;*
- 3) *przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych;*
- 4) *postępowania administracyjnego;*
- 5) *postępowania sądowego;*
- 6) *egzekucji;*
- 7) *nadzoru i monitoringu;*
- 8) *odszkodowań, o których mowa w art. 18 ust. 1.*

Przykładowe koszty wymienione, inne też jeśli uzasadnione – ekspertyzy

Koszty w postępowaniu administracyjnym ponosi organ, ewentualny zwrot wydatków – art. 262 k.p.a. i dalej

Art. 22. 1. Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska.

2. Podmiot korzystający ze środowiska nie ponosi kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych, jeżeli wykáže, że bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku:

1) zostały spowodowane przez inny wskazany podmiot oraz wystąpiły mimo zastosowania przez podmiot korzystający ze środowiska właściwych środków bezpieczeństwa;

2) powstały na skutek podporządkowania się nakazowi wydanemu przez organ administracji publicznej, chyba że nakaz ten wynikał z emisji lub zdarzenia spowodowanego własną działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

3. Podmiot korzystający ze środowiska, który podjął działania zapobiegawcze lub naprawcze w odniesieniu do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, może wystąpić z roszczeniem o zwrot kosztów poczynionych na ten cel:

1) do sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;

2) do organu administracji publicznej - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

4. Do roszczenia, o którym mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego.

Polecenia strażaka, roszczenia regresowe, odszkodowanie na podstawie tego artykułu tylko korzystający ze środowiska, inne podmioty na zasadach ogólnych art. 326 POŚ, domniemanie obciążenia kosztami podmiotu korzystającego ze środowiska, sąd cywilny

Art. 23. 1. W przypadkach, o których mowa w art. 16, organ ochrony środowiska żąda od podmiotu korzystającego ze środowiska zwrotu poniesionych przez siebie kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych.

2. Organ ochrony środowiska może odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, jeżeli:

1) podmiot korzystający ze środowiska nie został zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;

2) koszt postępowania egzekucyjnego jest wyższy niż kwota możliwa do odzyskania.

3. Roszczenia względem podmiotu korzystającego ze środowiska o zwrot kosztów z tytułu przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub naprawczych przedawniają się z upływem 5 lat od dnia zakończenia tych działań lub

ustalenia sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

4. *Obowiązek poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, ich wysokość oraz sposób uiszczenia określa, w drodze decyzji, organ ochrony środowiska.*

5. *Do należności z tytułu obowiązku uiszczenia kosztów działań zapobiegawczych lub naprawczych stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.⁹⁾), z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują organowi ochrony środowiska.*

III dział ustawy – Zobowiązania podatkowe, obligatoryjnie żąda

Rozdział 4

Zgłaszanie bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku oraz zakończenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

Art. 24. 1. Organ ochrony środowiska jest obowiązany przyjąć od każdego zgłoszenie o wystąpieniu bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

2. Jeżeli zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, może dokonać organ administracji publicznej albo organizacja ekologiczna.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, zawiera:

1) imię i nazwisko albo nazwę podmiotu zgłaszającego bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, jego adres zamieszkania albo adres siedziby;

2) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

4. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, powinno w miarę możliwości zawierać dokumentację potwierdzającą wystąpienie bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku lub wskazanie odpowiedzialnego podmiotu korzystającego ze środowiska.

5. Organ ochrony środowiska, uznając za uzasadnione zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, postanawia o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 15 ust. 1, albo w przypadkach, o których mowa w art. 16, podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze; art. 17 stosuje się odpowiednio.

6. Podmioty, o których mowa w ust. 2, które dokonały zgłoszenia, mają prawo uczestniczyć w postępowaniu na prawach strony.

7. Organ ochrony środowiska odmawia wszczęcia postępowania w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie.

W postępowaniu na prawach strony tylko organ, albo organizacja ekologiczna i tylko wtedy, gdy dokonały zgłoszenia, innych udział kończy się na etapie zgłoszenia, wszelkie prawa procesowe przewidziane w k.p.a. – odwołanie, skarga do sądu

Każdy –niezależnie od interesu, organ ma obowiązek przyjąć zgłoszenie, też poszkodowany w rozumieniu prawa cywilnego – prywatny las – taki poszkodowany też stroną, bo ma interes prawny, zgłoszenie też władający powierzchnią ziemi

Środowisko jako dobro wspólne, definicja **środowiska** - rozumie się przez to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami;

Pojęcie środowiska jako dobra wspólnego – art. 323 ust 2 POŚ, art. 100a ust. 2 pr. Atomowego, art. 57 ust. 2 ustawy o GMO, art. 24 ust. 2 o szkodach w środowisku

Po to, żeby mogły działać w interesie publicznym, chronić lub przywracać środowisko jako dobro wspólne, nie jako dobro indywidualne, badanie konkretnie, czy w danej sytuacji dobro wspólne, ciężar dowodu na organizacji ekologicznej lub organie administracji

Organ administracji publicznej – według obowiązującego kodeksu postępowania administracyjnego jest to organ administracji rządowej, samorządowej, inny organ państwowy lub inny podmiot - jeżeli na podstawie przepisów prawa jest upoważniony do załatwiania indywidualnych spraw w drodze decyzji administracyjnej. Upoważnienie może wynikać, prócz powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, także z porozumień pomiędzy tymi podmiotami, dopuszczalnych przez prawo (np. w związku jednostek samorządu terytorialnego). Inaczej organ administracji publicznej to człowiek lub grupa ludzi działająca w strukturze organizacyjnej państwa lub samorządu terytorialnego powołany w celu realizacji norm prawa administracyjnego w sposób właściwy temu prawu i w granicach kompetencji.

Organizacja ekologiczna - rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska; art. 3 pkt 16 POS – cel statutowy ?, fundacje tak też stowarzyszenie zwykle? Skoro nie ma statutu tylko regulamin?

POŚ

Art. 33. 1. Organizacje ekologiczne, które, uzasadniając to miejscem swojego działania, zgłoszą chęć uczestniczenia w określonym postępowaniu administracyjnym wymagającym udziału społeczeństwa i złożyły uwagi lub wnioski w ramach tego postępowania, uczestniczą w tym postępowaniu na prawach strony; przepisu art. 31 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się.

1a. ⁽³¹⁾ Zgłoszenie przez organizacje ekologiczne chęci uczestniczenia w postępowaniu powinno nastąpić równocześnie ze złożeniem uwag lub wniosków, o których mowa w ust. 1; zgłoszenia chęci uczestniczenia po złożeniu uwag lub wniosków nie uwzględnia się.

2. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do udziału w postępowaniu organizacji ekologicznej służy zażalenie.

Ale tutaj raczej tylko k.p.a.:

Art. 31. § 1. Organizacja społeczna może w sprawie dotyczącej innej osoby występować z żądaniem:

- 1) wszczęcia postępowania,
- 2) dopuszczenia jej do udziału w postępowaniu,

jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 2. Organ administracji publicznej, uznając żądanie organizacji społecznej za uzasadnione, postanawia o wszczęciu postępowania z urzędu lub o dopuszczeniu organizacji do udziału w postępowaniu. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub dopuszczenia do udziału w postępowaniu organizacji społecznej służy zażalenie.

§ 3. Organizacja społeczna uczestniczy w postępowaniu na prawach strony.

§ 4. Organ administracji publicznej, wszczynając postępowanie w sprawie dotyczącej innej osoby, zawiadamia o tym organizację społeczną, jeżeli uzna, że może ona być zainteresowana udziałem w tym postępowaniu ze względu na swoje cele statutowe, i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 5. Organizacja społeczna, która nie uczestniczy w postępowaniu na prawach strony, może za zgodą organu administracji publicznej przedstawić temu organowi swój pogląd w sprawie, wyrażony w uchwale lub oświadczeniu jej organu statutowego.

§ 6. (skreślony).

gdy zgłoszenie nie odpowiada wymogom obligatoryjnym – art. 64 k.p.a.:

Art. 64. § 1. Jeżeli w podaniu nie wskazano adresu wnoszącego i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, podanie pozostawia się bez rozpoznania.

§ 2. Jeżeli podanie nie czyni zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach prawa, należy wezwać wnoszącego do usunięcia braków w terminie **siedmiu dni** z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania.

Uzupełnienie nie o treść fakultatywną ,

Organ zobowiązany – przyjęcie zgłoszenia – ocena czy zasadne – podstawa z art. 15 ust. 1 – decyzja zobowiązująca, art. 16 i 17 – organ sam działania

Zbieg post. adm. i cywilnego – art. 24 ust. 2 i art. 323 ust.2 POŚ szkoda w środowisku wystąpiła w wyniku działania bezprawnego w środowisku jako dobru wspólnym, to org. Ekol może wystąpić z powództwem z art. 323 ust. 2POS i ze zgłoszeniem

Art. 25. 1. Organ ochrony środowiska po otrzymaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 11. ust. 1 lub art. 24 ust. 1 i 2, przekazuje niezwłocznie Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska kopię tego zgłoszenia.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli organ ochrony środowiska wydał postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, o którym mowa w art. 24 ust. 7.

Art. 26. 1. Po otrzymaniu od podmiotu korzystającego ze środowiska informacji o zakończeniu działań zapobiegawczych lub naprawczych, o której mowa w art. 19, albo po zakończeniu prowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub naprawczych organ ochrony środowiska przekazuje Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska zgłoszenie o zakończeniu tych działań.

2. Zgłoszenie o zakończeniu działań zapobiegawczych lub naprawczych zawiera:

1) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia lub wykrycia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;

2) imię i nazwisko albo nazwę, adres zamieszkania albo adres siedziby oraz określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD), podmiotu korzystającego ze środowiska, którego działalność była przyczyną bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, jeżeli został on zidentyfikowany;

3) datę wszczęcia postępowania w danej sprawie;

4) kopie wydanych w danej sprawie decyzji;

5) informacje o odwołaniach od decyzji, o których mowa w pkt 4, w tym wskazanie podmiotu odwołującego się od decyzji, organu, do którego wniesiono odwołanie, przyczyn odwołania, treści i daty rozstrzygnięcia;

6) datę zakończenia działań zapobiegawczych lub naprawczych;

7) opis przeprowadzonych działań zapobiegawczych lub naprawczych oraz osiągniętego efektu ekologicznego.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 2, może również zawierać:

- 1) wskazanie źródła finansowania kosztów działań zapobiegawczych lub naprawczych;
- 2) informację o bezpośrednim pokryciu kosztów przez stronę odpowiedzialną;
- 3) informację o pełnym albo częściowym odzyskaniu kosztów od strony odpowiedzialnej w wyniku postępowania egzekucyjnego;
- 4) informację o pełnym albo częściowym odzyskaniu kosztów ze środków zabezpieczenia finansowego podmiotu korzystającego ze środowiska;
- 5) informację o przyczynie nieodzyskania całości albo części kosztów.

4. W przypadku gdy w chwili zakończenia działań zapobiegawczych lub naprawczych trwa jeszcze postępowanie egzekucyjne w celu odzyskania kosztów od strony odpowiedzialnej, informacja o wynikach tego postępowania powinna zostać przekazana do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska po jego zakończeniu.

Rozdział 5

Postępowanie w przypadku bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku o charakterze transgranicznym

Art. 27. Po uzyskaniu informacji o wystąpieniu bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, które zostały spowodowane przez podmiot korzystający ze środowiska działający na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, organ ochrony środowiska może, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw środowiska, wystąpić do tego państwa z wnioskiem o:

- 1) podjęcie działań zapobiegawczych lub naprawczych;
- 2) zwrot poniesionych kosztów przeprowadzonych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Rozdział 8

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

Art. 35. 1. Do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku, które zaistniały przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynikały z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

2. Do szkód w środowisku dotyczących powierzchni ziemi wyrządzonych przed dniem 30 kwietnia 2007 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 32, w brzmieniu dotychczasowym, z tym że organem właściwym jest wojewoda.